Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 277 (14297) | 1973 оной ноябриин 25, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сессиие 1973 оной декабриин 26-да Улаан-Үдэ хотодо зарлаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 22.

ГУРБАДАХИ ЖЭЛ—ШИИДХЭХЫ, ДҮРБЭДЭХИ КВАРТАЛ—ГАБШАГАЙ

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, облпрофсоведтэ ба ВЛКСМ-эй обкомдо

ХАРТААБХА УРГУУЛЖА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТАЛААР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Хартаабха ургуулжа, гүрэндэ худалдаха талаар колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хоорондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет ба ВЛКСМ-эй обком хаража, тусхай тогтоол абаа.

Хартаабхын баян ургаса ургуулжа, шэнэ ургаса суглуулха даабаря 163 процентдэ хүргэжэ, гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбөө 208 процент дүүргэhэн **Улаан-Үдын аймагай ИВАЛГЫН ОПХ-да** КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй ба ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг мүнгэн шантайгаар үгтэбэ.

ТЭЖЭЭЛ ЭЛБЭГЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ БА ШАНАРЫЕНЬ hАЙЖАРУУЛХА ТАЛААР АЙМАГУУД ХООРОНДЫН СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ ба шанарыень hайжаруулха талаар аймагууд хоорондын социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет ба ВЛКСМ-эй обком хаража, тусхай тогтоол абаба.

Элдэб янзын тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ, шанарыень hайжаруулха талаар эрхим дүн туйлаhан **ЗАХААМИНАЙ АЙМАГТА** КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй ба ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг 3000 түхэриг мүнгэн шантайгаар үгтэбэ.

Хоёрдохи hуури эзэлhэн **ТҮНХЭНЭЙ, ХЭЖЭНГЫН аймагуудта** 1500 түхэриг мүнгэн шан олгогдобо.

ҮБhЭ НОГООНОЙ УРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛЖЭ, БҮРИ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ ТАЛААР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Үбhэ ногооной ургаса дээшэлүүлжэ, бүри ехээр бэлэдхэхэ талаар колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет ба ВЛКСМ-эй обком хаража, иимэ тогтоол абаба.

Сабшалан hайжаруулха түсэбөө бэелүүлжэ, үбhэ ногооной тогтууритай баян ургаса ургуулжа, ехээр бэлэдхэжэ, хараалагдаhан даабаря 112 процентдэ хүргэhэн Хэжэнгын аймагай **Худанай совхоздо** КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй ба ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг 500 түхэриг мүнгэн шантайгаар үгтөө.

Мүн сабшалан hайжаруулха даабаря дүүргэжэ, үбhэ ногооной баян ургаса ургуулжа, түсэбөө 105 процент бэелүүлhэн **Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо** 400 түхэриг мүнгэн шан олгогдобо.

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

ҮБhЭ НОГООНОЙ УРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛЖЭ, БҮРИ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ ТАЛААР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Нуга сабшалан hайжаруулжа, үбhэ ногооной баян ургаса хуряаха талаар эрхимлэhэн иимэ колхоз, совхозуудые Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ:

Хэжэнгын аймагай Худанай совхоз.
Хяагтын аймагай Хүдэриин совхоз.
Хяагтын аймагай Алтайн совхоз.
Бэшүүрэй аймагай Бодонгуудай совхоз.
Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.
Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз.
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхоз.
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз.
Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхоз.
Улаан-Үдын аймагай «Дружба» колхоз.

ХАРТААБХА УРГУУЛЖА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТАЛААР КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Хартаабхын баян ургаса ургуулжа, хараалагдаhан түсэбөө сүм дүүргэhэн иимэ ажахынуудые республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ:

Улаан-Үдын аймагай Ивалгын ОПХ.
Кабанскын аймагай «Кабанский» совхоз.
Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхоз.
Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз.

ТЭЖЭЭЛ ЭЛБЭГЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ БА ШАНАРЫЕНЬ hАЙЖАРУУЛХА ТАЛААР АЙМАГУУД ХООРОНДЫН СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ, шанарыень hайжаруулха талаар онсо шалгарhан иимэ аймагуудые республикын Хүндэлэлэй самбарта оруулха:

Түнхэнэй аймаг.
Хэжэнгын аймаг.
Захааминай аймаг.

ҮБЭЛДӨӨ ЕХЭ hҮ hААХЫН ТҮЛӨӨ

...алай үбэлжэлгын юhэн hарада гэхэ гү, али энэ жэ... дүрбэдэхи кварталда, ерэхэ жэлэй түрүүшын хахад... үнеэдэй ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, гүрэндөө урдын... ехээр hү худалдаха гэhэн социалис мүрысөөн рес...лика дотор үргэнөөр дэлгэржэ байна. Энээндэ эхи та... Яруунын аймагай колхоз, совхозуудай hаалишад, ...ад, мэргэжэлтэд үбэлжэлгын үедэ нёдондонойхиhоо ... бүриhөө 180 килограмм ехэ hү hаажа, бэлэдхэлэй ...тда 11 мянган центнер дээгүүр тушааха уялга абан... Аймагай түрүү hаалишад үбэлжэлгын юhэн hарада ... бүриhөө 2.000—2.400 килограмм хүрэтэр hү hаа...байhанаа мэдүүлээ.

...үсхэл гаргаhан аймагай hаалишад, малшад абаhан ...лгаа бэелүүлхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдожо бай... Эдэнэр hаяхан түрүүшын амжалта туйлаба. Аймагай ...хоз, совхозууд гүрэндэ hү худалдаха жэлэй түсэб ...р hараар урид дүүргэhэн тухайгаа мэдүүлээ. Мүнөө ...hаалиин фермэ бүхэндэ тэжээл буйлуулха, үнеэдые ...б бодосуудаар, каротинаар хүсэлдүүлэгдэhэн тэжээ... хангаха, үнеэдэй тоо олошоруулха хэмжээнүүд бэе...лэгдэнэ.

...руунын hаалишад, малшадай үүсхэл хаа хаанагүй ...өөр дэмжэгдэнэ. Эдэнэрэй уряа фермэ бүхэндэ зүб... хэлсэгдэжэ, малшад тодорхой социалис уялгануудые ...а байнхай. Эдэнэртэй хүршэ оршодог Хориин айма... совхозуудай hаалишад үбэлдөө hү ехээр hааха, гү...дэ тушааха мүрысөөндэ жагсажа, hү hаали дээшэ...лхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ ...доно. Тиигэжэ энэ аймагай ажахынууд гүрэндэ hү ...ааха жэлэй түсэб болзорhоо урид дүүргэбэ.

...арти, правительствын шагнал хайрада бодото ажа...раа харюусаха, энэ шиидхэхы жэлэй түсэб болзорhоо ... бэелүүлхэ гэжэ республикымнай hаалишад, малшад ... хаанагүй тэмсэнэ. Энээнэй ашаар гүрэндэ hү худал... жэлэй түсэб болзорhоо урид дүүргэhэн аймагууд ...hөө үдэртэ олошорно. Мүнөө үедэ Хурамхаанай, ...о-Байгалай, Ахын, Захааминай аймагуудай ажахы... гүрэндэ hү тушааха жэлэй түсэб дүүргээд, түсэб... гадуур худалдажа байнхай. Мүн Баргажанай, Хэжэн..., Түнхэнэй аймагууд энэ түсэбөө үглөө мүнөө хүсэл...хэеэ байна.

...алишад, малшадай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ ажа... түрүүшүүл бүтэдэндэ үльгэр жэшээ харуулна. Рес...лика дотороо эрхимлэжэ ябаhан Сэлэнгын совхозой ... hаалишан, Социалис Ажалай Герой Надежда Лаза... Тадвашкина энэ жэлэй үнгэрhэн арба hарада даал...hан үнеэдhээ бүхыдөө 1 мянган центнер hү hаагаа ... гү, али үнеэн бүриhөө 5.256 килограммда хүргөөд ... Тиигэжэ энэ hаалишан арбаад хоногhоо hү hааха ... жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэеэ байhанаа мэдүүлнэ.

... hү ехээр hааха гэбэл, бүхы үнеэдээ жэл бүри ал...гүй тугаллуулха, жэлэй дүрбэн сагта тэдэнээ hайнаар ...лүүлхэ, оролдосотойгоор hааха хэрэгтэй, — гэжэ ... Тадвашкина сэхэ хэлэдэг. Үнэхөөр суута hаалишан ... бүри хорин үнеэдhээ хори гаран тугал абажа, шаг... хүртэдэг. Үбэлдөөшье, зундаашье талхаяа өөроо ...уулжа, эhээжэ, зохндоор хубаарилжа үгэдэг. Түхэ... жэлдэ үнеэдээ үдэртэ гурба дахин hаадаг заншал... Үбэлжэлгын долоон hарада тэрэ үнеэн бүриhөө 2.800 ...рамм hү hааха уялга абаа.

...эд hү hаали дээшэлүүлхэ, hү гүрэндэ тушааха түсэб ...рхэ хэрэг аймаг, ажахы бүхэндэ hайнаар ябуулаг... гэхын аргагүй. Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй, Бэшүү... Загарайн аймагуудай олонхи ажахынууд урдынхяа... гээгдэжэ ябана. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй айма... колхоз, совхозууд гүрэндэ hү худалдаха жэлэй тү...hаяа 81 процентдэ хүргөөд, нёдондоной энэ үеынхи... 8 мянга гаран центнер бага тушаагаад байнхай. ...гана «Одон», «Эрдэм», Суулгын совхозууд аймагаа ... татана. Мүн иимэрхүү байдал бусад хоёр хүр... аймагуудтань үзэгдэнэ. Эдэ гурбан аймаг яахадаа ... ехэ гээгдэлдэ орооб гэхэдэ, эндэхи колхоз, совхо...дай олохон хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна мэргэ...эд hү hаалиин фермэнүүдые үдэр бүриингөө хинал... абаагүй, тэндэхи ажал hайнаар эмхидхэхэ тушаа ...оогүй байшоо ха юм. Мүнөөшье эндэхи олохон ажа...удта үнеэд хүсэд рационоор эдеэлүүлэгдэнэгүй, ма... тэжээл буйлуулха хүдэлмэри гуримшуулагдаагүй.

...лэй үедэ шалгалта хээд үзэхэдэ, Сэлэнгын, Зэдын, ...айн аймагуудай олонхи ажахынуудта үнеэдые hай... эдеэлүүлхын орондо бүхэли үдэрөө бэлшээхэ ушар ...адана. Үнеэд олоороо тугаллаадүй гэhэн шалтаг ...д лэ зарим газарта силос эдюулэгдэнэгүй. Зэдын ...ай «Мир» колхоздо үнеэдтэ орооho тариан бүхэ..., бутаруулагдангүй, бусалгагдангүй үгтэжэ байhа... элиишэлэгдээ. Эдэ бүгэдэ hү hаали дээшэлүүлжэ, ...дэ hү худалдаха түсэб амжалтатайгаар бэелүүлгэ...ад ушаруулна бшуу.

...лэй дүүрэтэр hараhаа үлүүхэн саг үлэбэ. Энэ үедэ ...иин малые hайнаар эдеэлүүлжэ, үнеэдээ оролдосотой... hаажа, ажахы доторой хэрэглэмжэдэ hү багаар гар...жа, гүрэндөө hайн шанартай hү ехээр тушаажа, тү..., социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ колхоз, ...оз бүхэнэй нангин хэрэг мүн.

...элжэлгын үедэ үнеэд олоороо тугаллаадаг байhаниинь ...жэ. Тиимэhээ эгээл энээхэн үедэнь малые hайнаар, ... рационоор эдеэлүүлжэ, оролдосотойгоор харууhалха ...а. Нэн түрүүн үбэлэй эхеэр тугаллаhан үнеэдые ... харууhалгада табижа, бүдүүн, шэмэтэ тэжээлээр, ... талханай зүйлөөр хүсэд хангажа, үдэртөө адагынь ... дахин hааха эрилтэ табигдана. Илангаяа түрүүшын... тугаллаhан гунжан үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ, hаа... хэрэг анхарагдаха байна.

...рүүшүүлэй дүршэл дээрэhээ харахада, тэдэнэр мал...байса буйлуулhан тэжээл үгэнэ, бүлеэн уhаар уhал...зөөлэн дэбдихэрээр хангана. Тэжээлынь каротин бо... бусад шухала зүйлнүүдээр хүсэлдүүлэгдэhэн байдаг.

...лхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, инженернүүд ...иин фермэнүүдтэ тодхогдоhон түхеэрэлгэнүүдые ...гүйгөөр хүдэлгэхэ, фермэнүүдые тэжээлээр таhал...шагүй гэжэ оролдохо уялгатай. Партиин райкомууд, ...ынуудай парткомууд hаалишадай дунда социалис ...сөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, хүн бүхэнэй абаhан уял...лээр зэргэ дүүргэжэ байhыень саг үргэлжэ элеэр ха...жа байха ушартай. Тиихэдээ гээгдэжэ ябагшадые тү...үүлэй зэргэдэ гаргаха талаар бүхы хэмжээнүүд аб... ёhотой.

МҮРЫСӨӨН— АМЖАЛТЫН ТҮЛХЮУР

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы удха шанартай гурбадахи жэл дүүрэнтэжэ байна. Аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй жэл соо хэhэн ажалай түрүүшын дүнгүүд, амжалтанууд тухай тобшохоноор хөөрэмөөр гээшэ ха.

Үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ Совет орон дотор дэлгэрhэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ манай аймагай малшад эдэбхитэйгээр оролсон, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаhан байгаа. Абаhан уялгануудаа амжалтатай бэелүүлхын түлөө мал адуулагшад, hаалишад, хонишод, адуушад арга боломжонуудаа гүйсэд hайнаар хэрэглэн, оролдосо ехэтэйгээр хүдэлhэн байна. Үнгэрhэн үбэлжэлгын үедэ адууhа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдаха, абтаhан тугал, хурьгадаа түлжүүлхэ талаар муу бэшэ амжалта туйлагдаhан байгаа.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, ажалай hайн үрэ дүнгүүдые туйлаhан бүлэг малшад ССР Союзай орден, медальнуудаар шагнагдаhан байна. Хамниин совхозой суута малшан Геннадий Дулмаев энэ мүрысөөндэ бултанhаа hайн дүн туйлажа, гүрэн түрын дээдын хайра шагналда —Ленинэй ордендо хүртэhэн байха юм. Орден, медальнуудаар шагнагдагшадай дунда Дүтэлүүрэй совхозой мал адуулагша Д. Д. Гармаев, Далахайн совхозой малшан В. Д. Бадмаев болон бусад олон нүхэд бии.

Малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр Хамниин совхозой хоёрдохи отделениин (эрхилэгшэнь С. А. Шойдопов) коллектив СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар, 1000 түхэригөөр шагнагдаhан байна. Тиихэдэ hаалиин фермэнүүдэй, хонишод болон адуушадай хэдэн коллективүүд, олон тоото малшад үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэнхэй. Мал ажалай түрүүшүүлые тоолохо болоо hаа, аймаг доторнай яhала олон.

Манай аймагай ажахынууд табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы ондо 36.300 центнер мяха, 38.000 центнер hү, 1600 центнер нооhо гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байhан юм. Энэмнай 1972 онойхиhоо холо ехэ hэн. Энэ түсэбтэ даабари амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна гээд хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Ноябриин 16-най мэдээгээр, аймагай совхозууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө 97 процент, hү—100,5 процент дүүргэhэн байха юм. Гүрэндэ нооhо худалдаха жэлэй түсэб болзорhоонь холо урид үлүүлэн дүүргэгдээ hэн. Гүрэндэ мяха худалдаха энэ жэлэймнай түсэбтэ даабари hаяын үдэрнүүдтэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Хэдэн зуугаад центнер мяхан, hүн энэ жэлэй түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушаагдахаар багсаагдана.

Адууhа малай тоо толгой олошоруулха гүрэнэй түсэб баhал амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Энэ жэлэй эсэстэ 35.314 толгой эбэртэ бодо малтай, 40.300 хонитой, 6993 адуу моритой болохо түсэбтэй байhан hаа, ноябриин 1-нэй мэдээгээр 36986 эбэртэ бодо малтай, 42700 гаран хонитой, 7400-гаад адуу моритой болоhон байгаабди. Ноябрь, декабрь hарануудта 1000-гаад тугал абтахаар хүлеэгдэнэ. Тиигээд байхадаа, адууhа малай тоо толгой олошоруулха түсэб нилээд үлүүлэгдэхээр багсаагдана.

Эдэ бүхы дүнгүүд хадаа аймагай малшадай габшагай hайнаар ажаллаhанай ашаар туйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Малшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөө хүтэлбэрилэн ударидаха, эрхимлэжэ гарагшадыень урмашуулха талаар ажахынуудай партийна организацинууд, профсоюзай комитедүүд ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг юм.

Юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэл соо мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушааха арадай ажахын түсэб аймагтамнай амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Гурбан жэлэй туршада гүрэндэ мяха тушааха түсэб 104,3 процент, hү—108,5, нооhо—101,2 процент дүүргэгдээ. Энэ үе соо (1970 онойхитой сасуулжа харахада) мяха үйлэдбэрилгэ 15 процентээр, hүн— 20, нооhон—10 процентээр ехэ болоhон байна. Адууhа малай тоо толгой олошоруулха талаар үнгэрhэн гурбан жэл соо нилээд hайн үрэ дүнгүүд туйлагдаhан байха юм.

Үнгэрэгшэ зунай үедэ үхэр малаа холын тунга ногоотой бэлшээридэ гаргажа, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ, hайнаар таргалуулха талаар совхозуудай малшад ехэ хүдэлмэри хэhэн байна. Энэ асуудалаар СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой малшад hайн үүсхэл гаргажа, аймагай бүхы мал адуулагшадай социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрээ бэлэй. Үүсхэл оролдосотойгоор ажаллаhан малшад зунай үедэ торитой амжалта туйлажа шадаба. Зунай бэлшээриин үедэ аймагай ажахынуудай малшад хамтадаа 12955 центнер нэмэлтэ мяха абаа гэхэ гү, али үхэр бүхэнэй шэгнүүр үдэртөө дунда зэргээр 902 граммаар нэмээгдэhэн байгаа.

Зунай үедэ холын бэлшээридэ ажаллаhан мал адуулагшадай 23 коллектив үхэр бүхэнэй шэгнүүрые үдэртөө 1000, мянганhаа дээшэ граммаар нэмээжэ, мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулба.

Аймагай hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Р. Цыбикова, Б. Шагдурова, Д. Бабуева, Ц-Д. Доржиева, С. Ринчинова, Н. Соктоева, Ц-Х. Цыренова гэгшэд эрхимлэжэ ябана. Хонишодой 6 бригада энэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 100-hаа үлүү хурьга абаба.

Хамниин, Далахайн, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудай коллективүүд энэ жэлдэ гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө болзорhоонь холо урид үлүүлэн дүүргэбэ. Гүрэндэ тушаагдадаг эбэртэ бодо малай шэгнүүр горитой дээшэлээ, бүхы малай 90 гаран процентнь эрхим тарган гэhэн сэгнэлтэтэйгээр мяханай комбинадта тушаагдадаг болоhон байна. СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Хамниин, Ёнгорбойн, Далахайн совхозуудай коллективүүд байгша ондо гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Байгша ондо аймагай ажахынууд орооhо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлжэ, адууhа малда hайн тэжээл бэлэдхэхэ талаар нилээд ажал хэhэн байна.

Эдэ бүгэдэ амжалтанууд имагтал социалис мүрысөө зүбөөр эмхидхэhэнэй, малшад болон таряашадай оролдосотой hайнаар хүдэлhэнэй ашаар туйлагдаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ц. ГЫРЫЛОВ,
Захааминай аймагай Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник.

ХҮСЭЛНАЙ ЕХЭ, ХҮСЭМНАЙ ХҮРЭХЭ

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй hүүлшын квартал дүүрэхэнь. Ажахымнай гүүртэ, отара бүхэндэ хэгдэhэн хүдэлмэриин зарим дүнгүүд согсологдожо, хараалагдаhан даабаря яажа дүүргэхын тула бии байгаа арга боломжонуудынь элирүүлэгдэжэ байнхай. Ушар иимэhээ мүнөө фермымнай hаалишад гансашье жэлэйнгээ түсэб бэелүүлхые оролдоно бэшэ, мүн яруунынхидай үүсхэлые нэгэн hаналтайгаар дэмжэжэ, абаhан шэнэ уялгаяа дүүргэхые хүсэнэд.

Мүнөө фермэдэмнай бүхыдөө 230 үнеэн бии. Тэрэнэй 206-ниинь тугалланхай. Гүүртымнай 12 hаалишад республика дотороо үүсхэл гаргагшадай уряатай танилсаад байхадаа, үбэлэй hарануудта үнеэн бүриhөө 1000 килограммhаа бага бэшэ hү абахаар шиидээ юм. Тиимэhээ hүрэг үнеэдтээ хэршэгдэhэн hолоомотой холигдожо буйлуулагдаhан тэжээл үгэнэбди. Гадна hаагдаhан килограмм hүн бүридэ 0,5 килограмм талха тарянай зүйл нэмэжэ эдюулэгдэнэ. Харин үдэртөө газаа дулаархадань, зеленкын hуури дээрэ манагдана.

Тарянай, зеленкын үлөөдэhэндэ бэлшэhэн мал яhала сададаг, заримдаа үнөөхи бэлэдхэгдэhэн тэжээлыемнайшье хэрэглэгшэгүй.

Гүүртымнай коллектив соо хараалhан даабаря сүм дүүргэдэг түрүү hаалишад яhала бии. Жэшээлбэл, Цэрэн-Цоо Жаргалова, Марина Ванданова, Цырен-Ханда Галсанова гэгшэд мүнөө жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь уридшалан бэелүүлээд, ерэхэ жэлэй түсэбөөр ажаллажа байнхай. Эдэ түрүү hаалишаднай яруунынхидай үүсхэлые дэмжэхэдээ, үбэлэй үедэ үнеэн бүриhөө 1200 килограммhаа бага бэшэ hү hааха зорилго урдаа табяаhэн. Энэнь заабол дүүргэгдэхэл байха.

Саашань малай байра, тэжээлэй рацион, оньhожоруулга, тэжээл буйлуулха цех тушаа тогтон хэлэлтэй. Нэн түрүүлэн малай байра тухай хэлэхэдэ, бидэ эртээнhээ дулаалжа, бүхы хашаа хаамагуудаа заhабарилжа, бэлдэhэн байнабди. Фермэмнай оньhожоруулагдаагүй, теэд тэжээлэй цех бага зэргэ оньhожоруулагдажа, ажалынь нилээд хүнгэлэгдэнхэй гээшэ. Гэбэшье заримдаа энэ тэрэ түхеэрэлгынгээ эбдэршэхэдэ, нилээд зобохо ушар дайралдадаг. Ушарынь хадаа тэжээл буйлуулдаг цехтэмнай оньhон түхеэрэлгэ заhабарилха мэргэжэлтэй механизатор үгы бшуу. Хэрбээ хойшодоо энэ дутагдалаа дары усадхажа, үбэлэй сагта фермэ бүхэндэ механизаторые эльгээжэ ажаллуулбал, иимэ зоболон тохёолдохогүй бэлэй. Энээн дээрэhээл бидэ цех соохи али нэгэн юумэнэйнгээ эбдэршэхэдэ, колхозой түб ерэжэ, заhабарилагшадые бэдэрхэ баатай болодогбди.

Хоёрдохёор, тэжээлэй рацион тушаа хэлэхэ болоо hаа, иимэ. hолоомо, зелёнко, тарян талханай зүйлhөө гадна, эдеэшээгүй тарян сабшажа дараhан силостэйбди. Үбhэн манда огто үгтөөгүй.

Тэжээлнай нёдондонойхиhоо бага бэшэ хэбэртэй. Теэд hолоомоёо мүнөө хүрэтэрөө хүсэд хүрэхөөр зөөжэ асараагүй байhамнай буруул ха гэжэ hананаб. Энээн тухай колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэдтэ яhала хэлэгдээ юм. Теэд автомашина, трактор үгы гэhэн шалтагаар мүнөө хүртэрөө хойшо татагдажа байна. Хэрбээ энэ хэбээрээ хараад, хүлеэгээд hуубал, хооhоор үлэшэхэмнай эли ха.

Кукурузын силостэ орходоо тарянайхимнай шанараараа доогуур байхал ха. Тиимэhээ бидэ гол түлэб hолоомо ехээр нөөсэлөөд, гурил болгон хэршэжэ, талха тарянай зүйлтэй холижо эдюулхэ зорилготойбди. Юуб гэхэдэ, малаа hайнаар хооллуулаагүй hаамнай, hү hаали доошолжо, одоошье заhаршагүй бэрхэшээл тохёолдохол.

Түгэсхэлдэнь юу хэлэлтэйб?

Эдэ бүхы дутагдалаа ойрын үдэрнүүдтэ сүм усадхажа, хараалhан даабаряа, үүсхэлшэдэй уряае дэмжэжэ, абаhан уялгануудаа болзортонь бэелүүлхын түлөө фермымнай коллектив горитойхон оролдолго гаргажа байна.

В. БАТОЖАПОВ,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой hаалиин 2-дохи гүүртые даагша.

hАРАhАА hАРАДА АМЖАЛТАТАЙ

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин Посольская станциин коллектив вагонуудта ашаа түргөөр тээжэ, саг болзор соонь хэрэглэгшэдтэнь эльгээхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Эдэнэр hүүлэй сагта вагоной миин байха сагые нэгэ часаар хорооhон байна. Хараалагдаhан түсэбhөө гадуур ашаатай 1000 вагон ябуулжа, арба hарынгаа даабари холо үлүүлэн дүүргээ. Эдэнэр гурбадахи, шиидхэхы жэлэйнгээ даабари байгша оной ноябриин 30-да дүүргэхээр оролдоно. Посольская станциин коллектив урдаа табиhан зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхэ арга боломжотой. **М. СОЛОМЕННЫЙ.**

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Е. М. НИКИФОРОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын элүүрые хамгаалгын органуудта олон жэлэй туршада hайнаар хүдэлhэнэйнь, ниитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаhанайнь түлөө, түрэhөөр 70 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдэ хотын 3-дахи больницын врач-офтальмолог **Никифорова** Екатерина Михайловнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ф. Н. ГАХАНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 70 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, багшын, эрдэмэй ажал ябуулгые олон жэлэй туршада ашаүрэтэйгөөр ябуулhанайнь түлөө Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай химиин кафедрые даагша, профессор **Гаханов Филипп Николаевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной ноябриин 23.

Республикын хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблө

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ПРОДУКЦИ ЕХЭЭР АБАЖА, ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭ

1973 оной ноябриин 22-то Улаан-Үдэ хотодо болоһон республикын колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, тэндэхи парткомуудай секретарьнарай, аймагуудай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай, республикын хүдөө ажахын министерство, совхозуудай нэгэдэл болон трестнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** «1973 оной даб дээрэхи дүнгүүд ба хүдөө ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй даабаринуудые бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай» гэһэн элидхэл хэһэн байна.

Элидхэл дотороо нүхэр Модогоев хүдөө ажахын продуктнуудые сэг үргэлжэ ехээр абадаг болохын тула колхоз, совхозуудта бии байгаа ехэ арга боломжонуудые яажа хэрэглэхэ тухай хэлэбэ. Арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглээл һаа, юһэдэхи табан жэлэй даабарине бэелүүлхэ байнабди.

Энэ жэлэй даб дээрэхи дүнгүүд тухай хэлэхэ зуураа, республикын хэдэ хэдэн аймагуудта байгаалиин хохидолтой ушарай тохёолдоошье һаа, нёдондонойхиһоо 11 мянган тонно ехэ тариян, 69 мянган тонно ехэ хартаабха, 7 мянган тонно овощ ехээр абтаа гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Тэрэшэлэн 1972 онойхиһоо ехэ үбһэ, сенаж, ногооной гурил болон силос бэлэдхэгдээ.

Тиигэбэшье олохон ажахыда ургаса хурялгые унжагайруулжа, нилээд ургаса алдагдаа. Зарим ажахыда мүнөө хүрэтэр һолоомо суглуулагдажа абтаадүй байһаар. Хэрбээ агротехникын эрилтые наринаар сахяад, үтэгжүүлгэсэ һайнаар хэрэглээ һаа, олохон ажахы бүхы ургамалнуудай нилээд дээгүүр ургаса хуряаха байгаа.

Мал ажалай продуктнууд байгша ондо нёдондонойхиһоо ехэ абтаа. Зүгөөр олохон ажахы гүрэндэ мяха, һү худалдаха уялгаяа хүсэд дүүргээгүй. Тиимэһээ һаалиин малые һайнаар харууһалжа, эдеэлүүлжэ, үнеэдые оролдосотойгоор һаажа, һү һаалин дээшэлүүлхэ, гүрэндэ ехээр худалдаха шухала байһан тухай элидхэлшэ анхаралаа табяа.

Энэ жэлэй түсэб хэр зэргээр дүүргэхэ байһанаа хараада абажа, элидхэлшэ республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй дүнгүүдые тодорхойгоор шэнжэлбэ. Гурбан жэлэй үедэ хүдөө ажахые материально-техническэ талаар хангаха хэрэг нилээд һайжараа. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин фонднууд табан жэлэй түрүүшын хахадта 180 миллион түхэригөөр ехэ болоо. Газар һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Колхоз, совхозууднай гурбан жэлэй туршада 3.300 трактор, 2.400 комбайн, 2.800 автомашина, 59 миллион түхэригэй хүдөө ажахын бусад машина, түлеэрэлгэнүүдые абаһан байна. Минеральна үтэгжүүлгэ 1,5 дахин ехээр абтаа. Эдэ бүгэдэ республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ тушаа партиин Центральна Комитедэй, правительствын ехэ анхарал табижа байһые гэршэлжэ үгэнэ.

Тиигэжэ республикын бүхы колхоз, совхозуудта газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые мүнөө үеынхиһөө ехээр абаха арга мүхэсэл олгогдоһон байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эмхидхэлгэдэ һаад ушаруулдаг горитой дутагдалнууд тухай элидхэлшэ тоггожо хэлээ. Илангаяа малай тоо толгой олошоруулха, үдхэхэ хэрэгые эмхидхэлгэдэ бии байгаа алдуу эндүү болон дутагдалнууд тухай элидхэлшэ хөөрэжэ үгөө. Олохон колхоз, совхозууд жэлһээ жэл бүхэндэ ехэ малаа олоор һубайруулжа, түл түрэсэсэ үхэл гарзада оруулжа, олохон ажахынууд нилээд ехэ продукци алдана. Мал үдхэхэ хэрэг Зэдын аймагай ажахынуудта илангаяа муугаар эмхидхэгдэнэхэй. Зэдын аймагта бусад аймагуудта орходоо зуутан хонишодой тоо нилээд олон. Тиигэбэшье хурьга абаха, тэрэниие томо болгохо дүнгүүдынь бусад аймагуудайхиһаа холо доогуур байха юм. Илангаяа энэ жэлдэ малынь олоороо һубайржа, үхэл гарзада орожо, ажахынуудынь ехээр гарзатаа.

Малай һубайрха, түл түрэсын үхэл гарзада орохо ушарые усадхажа шадабал, мал ажалай продуктнуудые бүхы зүйлөөрнь дээшэлүүлхэ айхабтар ехэ арга боломжонууд бии. Эдэ арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхын түлөө партийна организацинууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд, бүхы малшад үсэд шангаар тэмсэхэ зэргэтэй.

Тэрэшэлэн мал шахан таргалуулха, мяхалиг мал бэлшээн таргалуулха хэрэгые һайнаар эмхидхэхэ талаар арга боломжонууд ехэ бии. Энээн тушаа жэшээ болгон харуулха баримтанууд олон. Имагтал малые зүбөөр бэлшээн, шахан таргалуулха тушаа Захааминай аймагай ажахынуудай һайн дүршэл тухай элидхэлшэ хөөрэжэ үгөө.

Адууһа малые тэжээлээр хүсэд хангаха, мүн ажахы доторой үйлэдбэриие томодхохо, тусхай шэглэлтэй болгохо асуудалда элидхэлшэ ехэ анхарал хандуулаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ мал ажалай продукци абалгые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха зорилгоор хүдөө үйлэдбэриин томо комплекснууд бүтээгдэжэ байна. Эдэ комплекснуудай аша үрэнь айхабтар ехэ, тиимэһээ тэрэниие али болохоор үргэдхэхэ шухала. Тиихэ зуураа, колхоз, совхозуудта малай типовой байранууд олоор бүтээгдээ. Эдэ байрануудай һуури дээрэ ехэ мүнгэ гаргашалангүйгөөр үйлэдбэриие томодхохо, ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулжа болохо. Бодото байдал дээрэһээ харахада томодхогдоһон фермэнүүд ашаг үрэ ехэтэй, тэндэхи ажалай бүтээсэ дээгүүр байдаг. Жэшээ болгон, элидхэлшэ Захааминай аймагай Санагын совхоздо хэгдэжэ байһан хүдэлмэри харуулаа. Энэ совхоз 5 отделенитэй, тэдэнь бултадаа тусхай шэглэлтэй болгогдоо. Нэгэ отделениһдэнь һаалиин мал, нүгөөдэдэнь — мяханай фермын үнеэд, гурбадахидань — эмэ буруу, хашарагууд, дүрбэдэхидэнь — һарлагууд, табадахи отделенидэ — адуу морид харууһалагдана. Нигэжэ ажахы дотор үйлэдбэриие томодхохо ашаг үрэнь ехэ болоно. Энээниие нимэ дүнгүүд гэршэлнэ: байгша ондо гүрэндэ тушаагдаһан 973 үхэрэй 850-ниинь гэхэ гү, али 87 процентнь эрхим тарган, 7 процентнь — тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Тушааһан үхэрнүүдынь дундажа зэргээр 322 килограмм татаа.

Үйлэдбэриие томодхоходо, тусхай шэглэлтэй болгоходо ямар ехэ аша үрэтэйб гэжэ Яруунын аймагай «Комсомольский», Кабанскиин аймагай «Кабанский», «Шергинский», Оймороой совхозуудай болон бусад ажахынуудай дүй дүршэл гэршэлнэ.

Саашань нүхэр Модогоев колхоз, совхозуудта ажалай хүсые зүбөөр хэрэглэхэ тушаа тогтсо. Ажал хэхэ аргатай хүнүүдые зүбөөр хүдэлгэжэ шадаа һаа, колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ бии байгаа арга боломжонуудай хүсэдөөр хэрэглэгдэхэ байһыень элидхэлшэ олон бодото жэшээнүүд дээрэ харуулжа үгөө.

Хүтэлбэрилгые һайжаруулха, онол аргыень нарижуулха асуудал элидхэлэй нэгэ бүлэгые эзэлээ. Үйлэдбэри хүтэлбэрилгые һайжаруулха хэрэгые ажахы дотор бии байгаа арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ асуудалтай нягта холбоотойгоор хараха хэрэгтэй гээд элидхэлшэ тэмдэглээ. Һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн аймагуудта, зарим ажахынуудта хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха талаар нилээд дүй дүршэл олгогдоо гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээд, ороной түрүү обалстьнуудта бүри һонирхолтой, шэнэ онол аргануудай хэрэглэгдэжэ байһан тухай хэблэлэй мэдээсэлнүүд һонирхолтой гэбэ. Тодорхойлбол, отделенинүүдэй орондо үйлэдбэриие һалбари һалбаряань хүтэлбэрилдэг болоһо байна.

Хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха гээшэ нэгэн доро бэелүүлэгдэшэхэ хэрэг бэшэ ааб даа. Энэмнай саг үргэлжэ мүлигдэжэ байха, үйлэдбэриин хүгжэлтэтэй нягта холбоотой байна. Хүтэлбэриие һайжаруулхадаа тэрээндэ ёһо тэдысэ хандажа болохогүй. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй үүргэ ба харюусалга тухай элидхэлшэ онсо анхараа. Ажахынуудай үйлэдбэриин түсэб бэелүүлгэдэ экономистнуудай ехэ үүргэ тухай элидхэлшэ онсолон тогтоо.

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ шэнэ амжалтануудые туйлахын тула саашадаа социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа партийна организацинууд болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зорилгонууд тушаа нүхэр Модогоевой элидхэлэй түгэсхэлдэ хэлэгдээ.

Орон дотор коммунис байгуулалтада, партиин XXIV съездын зохёоһон Эб найрамдалай Программа бэелүүлгэдэ туйлагдаһан гайхамшагта амжалтанууд бүхы совет хүнүүдые ажалай шэнэ илалтануудта зоригжуулна. Арад түмэнэй политическэ болон ажалай эдэбхи хэшээл табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид бэелүүлхэ гэһэн социалис мүрысөөндэ эли тодоор харагдана. Энэ мүрысөөн үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ, аша үрээ дэлгэнэ. Байгша ондо орон доторнай урдань үзэгдөөгүй ехэ орооһо тариян суглуулагдажа абтаа, урда жэлнүүдтэ орходоо нилээд ехэ хартаабха, овощ, хлопок болон хүдөө ажахын бусад ургамалнууд хуряагдаа. Үдэр бүхэндэ Эхэ орондомнай ажалай шэнэ илалтанууд, хото хүдөөгэй зоной ажалай габьянууд элитэ болоно.

Бүхы совет хүнүүдтэл адли, манай республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриингөө бүхы һалбариие хэлбэриишэгүйгөөр хүгжөөхэ эрид сэхэ зоригтой. Партийна организацинууд ажалша зоной энэ эдэбхи хэшээлые толгойлжо, тэрэниие колхоз, совхозуудай урда байһан тодорхой зорилгонуудые шиидхэлгэдэ элсүүлхэ уялгатай.

Республикын хүдөө ажахын эдэбхитэд табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ зорюулха гэжэ найдахыемни зүбшөөгыт гээд элидхэлшэ үгэеэ дүүргэнэ.

Элидхэлэй һүүлээр зүблөөндэ хабаадагшадта үгэ үгтэнэ. Түрүүлэн Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой түрүүлэгшэ **В. В. Смолин** трибунада гаража, колхозойнгоо энэ жэлдэ туйлажа байһан амжалтанууд, үйлэдбэридөө бии байгаа дутагдалнууд, бэрхэшээлнүүд тухай хөөрэжэ үгөө.

— Малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон колхозоймнай гэшүүд үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ яһала амжалтатайгаар хүдэлжэ гараа һэн, — гээд үгэ хэлэгшэ захалба. — Юһэн һарын туршада үнеэн бүриһөө 1900 килограмм гэхэ гү, али урда жэлэй энэ үеынхиһөө 11 процентээр ехэ һүн һаагдаһан. 100 хонин бүриһөө 96 хурьга түлжүүлэгдэһэн, хонин бүриһөө 4,1 килограмм гэхэ гү, али 270 граммаар ехэ нооһон хайшалагдаһан байгаа. Тиигэжэ олон түрүүшүүл бүхэсоюзна мүрысөөндэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө орден, медальнуудта хүртөө. Тэдэ түрүүшүүлэй тоодо ахалагша хонишон М. Смолин, һаалишан Т. Кузнецова болон бусад ороно.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эдэ түрүүшүүлэй ажалай дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо тушаа ехэ оролдоһон байха юм.

Парти, правительствынгаа үндэр хайрада харюу болгон, колхозой гэшүүд энэ үбэлжэлгэдөө яһала һайнаар бэлдээ. Малай байранууд бүхыдөө дулаалагдажа, бэлэн болгогдоо. 400 үнеэдэй байха шэнэ комплекс бүтээгдээ. Эндэ бүхы ажалынь оньһожоруулагданхай. Тиигэжэ һаалишад, малшадай ажалай бүтээсэ адагынь 20—25 процент дээшэлхэ жэшээтэй.

Тиигэбэшье манай хүдэлмэридэ һаад тойбо татадаг юумэн олон дайралдана гээд нүхэр Смолин үргэлжэлүүлбэ. Үнеэдэй комплекс түхеэрхэдээ малай байра дулаасуулха котел тодхоогүй, электрын элшэ хүсэ дамжуулха түхеэрэлгэнүүд хүсэлдүүлэгдээгүй байшоо. Нигэжэ зарим хүнүүд даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандана бшуу.

Мүнөө колхозой гэшүүд табан жэлэй түсэб болзорһоо урид бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлые ажалай шэнэ амжалтануудаар үдэшэжэ байһан тухайгаа Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **В. А. Будаев** тоггожо хэлээ.

— Колхознай гүрэндэ һү худалдаха энэ жэлэй түсэб сентябриин 24-дэ дүүргээ һэн, — гээд, нүхэр Будаев үргэлжэлүүлбэ. — Мүн гүрэндэ нооһо, мяха тушааха түсэб дүүргэгдээ. Тиихэ зуураа хонидой, үхэрэй тоо олошоруулха даабари үлүүлэгдэхэ байна.

Тиигэбэшье колхознай табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлдэ гүрэндөө 599 центнер мяха түсэбһөө дутуу худалдаһан байгаа. Мүнөө энэ дутагдалаа усадхаха тушаа бодомжолжо байнабди.

Энэ жэлдэ бүхы сабшаламнай уһанда абташоо һэн. Тиигэбэшье орооһо тариян, һолоомо нёдондонойхиһоо ехээр хуряагдаа. Хэрбээ 1972 ондо гектар бүриһөө 11 центнер, бүхыдөө 42 мянган центнер тарла хуряажа абаа һаа, энэ жэлдэ гектарай 17,6 центнер, хамтадаа 62 мянган центнер абтаа. Таряа хуряалга нилээд бэрхэшээлтэй байдалда үнгэрөө. Ехэнхи таряамнай хэбтэшэнхэй байгаа бшуу.

Энэ жэлдэ нилээд ехэ барилга хэгдээ. Элэһэндэ 8 жэлэй һургуули, хүүгэдэй саад, багшанарта гэрнүүд шэнээр бүтээгдээ. 25 хүнэй сэнгэхэ амаралтын байшан баригдаа. Теэд һургуули барилгада хэгдэһэн гаргашые республикын Гэгээрэлэй министерство колхоздо бусаажа үгэнэгүй гэжэ үгэ хэлэгшэ гомдобо.

Колхоздо автомашинанууд хомор. Тиимэһээ адууһа мал гүрэндэ тушааха, тэжээл зөөхэ болон бусад хүдэлмэридэ автомашинанууд дуталдана. Аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлдэшье ашаанай автомашинанууд үсөөн. Тэрэниие олошоруулха тушаа КПСС-эй обкомой тогтоол биишье һаа, мүнөө хүрэтэр дүүргэгдэнэгүй.

1974 ондо минеральна үтэгжүүлгэ хадагалха байрануудые түхеэрхэ хүсэлэнтэйбди. Нимэ склад үгы дээрэһээ минеральна үтэгжүүлгэ бага хэрэглэгдэнэ бшуу.

Манай аймагай ажахынууд гүрэндэ мал тушааха үедөө ехэхэн бэрхэшээлнүүдтэй ушардаг. Мүнөөшье Баргажанай адагта 600 үхэр үүсэлэгдэхээр асарагдаһан аад, тамираа алдажа байна.

Гадна үгэ хэлэгшэ һү һаалиин амһартануудай ехээр дутамаг байһан тухай шүүмжэлбэ. Энэ асуудалые Буркоопсоюз, республикын «Сельхозтехника» нэгэдэл бэе бэедээ хаяад лэ энэ шухала асуудалые шиидхэнэгүй.

— Шиидхэхы энэ жэлэй түсэбые урагшатайгаар дүүргэжэ байнабди, — гээд Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой главна зоотехник **В. С. Антипов** үгэеэ захалаа. — Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэб бүхы зүйлөөрнь дүүргэгдэхэ, үлүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө колхозой һаалишад, малшад үбэлжэлгын 9 һарада үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һааха зорилго урдаа табинхай. Гүрэндэ тушаагдаха 240 хашараг таргалуулагдажа байна. Бэрхэ малшад шахамалнуудай шэгнүүрые сүүдхэдэ 1200 грамм хүрэтэр нэмээнэ. Үхэрэй мяханай өөрын үнэ сэн центнерэй 75,2 түхэригтэ хүрэнэ. Шахамал үхэрнүүдтэ сүүдхэдэ 8—9 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол үгтэнэ.

Ахалагша хонишод Цыбандоржиев, Бадмаев гэгшэд бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ шалгаржа, ордендо хүртөө. 16 малшад бүхэсоюзна мүрысөөндэ эрхимлэгшэ гэһэн тэмдэг абаа.

Үлөөшэ хоёр жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ хэмжээнүүд мүнөө хараалагдажа байна. Гахайн томо комплекс баригдажа эхилэнхэй. Адууһа малай тоо түсэбһөө үлүү байлгаха гэжэ оролдонобди. Ерэхэ жэлдэ орооһо тариянай ургаса дээшэлүүлхэ тухай бодото хэмжээнүүд абтана.

Захааминай аймагай Санагын совхозой директор **В. Ж. Цыренов** үгэ абажа, нютагай байгаалиин бэрхэшээлнүүдые дабан гаража, мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха табан жэлэй түсэбые һайнаар дүүргэжэ байһан тухайгаа хөөрөө. Үнгэржэ байгаа гурбан жэлэй түсэб мяхаар дүүргэгдээд, һүөөр хүсэлдүүлэгдэхэеэ байна. Тиихэдээ совхознай 7107 үхэртэй, тэрэ тоодо 2590 үнеэдтэй ондо орожо байнхай.

Совхознай гол түлэб үхэрнүүдые үдхэдэг гээшэ. Тиимэһээ ажахынгаа отделени бүхэниие үйлэдбэриин тусхай шэглэлтэй болгообди. Нэгэдэхи отделенидэ хоёр мянга гаран үнеэд харууһалагдана. Эдэнэр жэлдээ хоёр мянга гаран тугал абажа, томо болгохо зорилготой. 2 дохи отделени эмэ буруу, хашарагуудые тэжээжэ, һайн шанартай гунжадые үдхэхэ уялгатай. 3-дахи отделенидэ эрэ буруу, хашарагууд харууһалагдажа, түргэн зуура түлжүүлэгдэжэ, гүрэндэ тушаагдаха ушартай.

Нимэ тусхай мэргэжэлтэй болоходоо үйлэдбэриие промышленна үндэһэ һуурида табиха, үргэлжэдэнь оньһожоруулха арга олгогдоно. Хэрбээ урдань эхэһээ һалгаагдаһан тугалнууд ээзэгүйдэдэг байбал, мүнөө тусхай анхаралтайгаар харууһалагдадаг болоо. Саашадаа 20—22 һаратай хашарагууд тус бүрээ 320 килограммтайгаар гүрэндэ тушаагдадаг болохо хараатай. Тиихэ зуураа малай тэжээл элбэгжүүлхэ, һайжаруулагдамал бэлшээри түхеэрхэ, олон жэлэй ногоо, зелёнко тариха хэрэгтэ анхарагдаха байна. Манай аймагта үхэрнүүдые шахан таргалуулха ажахынууд хоорондын томо бааза эмидхэхэ шухала гэжэ һанагдана.

Сэлэнгын совхозой директор **А. М. Гусев** зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, совхозой малшадай хараалагдаһан түсэб, социалис уялгануудаа урагшатайгаар дүүргэжэ байһан тухай тоггоод, үйлэдбэридөө ушарһан дутагдалнуудта анхарһан байна.

— Илангаяа таряалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бэрхэшээлнүүд олон тохёолдоно, — гээд, нүхэр Гусев үргэлжэлүүлбэ. — Газараа уһалжа, тогтууритай баян ургаса ямаршье жэлдэ абаха аргатай аад, тэрэ хэрэглэгдэнэгүй. Республикын Уһанай ажахын ба мелиорациин министерство уһалууриин системэнүүдые инженернэ түхэлтэй болгожо, хүсэндэнь оруулха тушаа биратай туһаламжа хүргэнэгүй. Сагаан-Голой уһалууриин системээр аймагай хоёр ажахын 5 мянгаад гектар уһалагдаха хараатай аад, тэрэнэй хүсэдөөр түхеэрэгдээгүй байһан ушарһаа мүнөө уһан хэлхы табигдажа, газар һайжаруулхын орондо намаг налхи болгожо муудуулна бшуу. Үлүү уһыень сабшалан дээрэһээ гаргаха асуудал шиидхэгдээгүй байһаар. Мүн нимэрхүүгээр Тамчын уһалууриин системэ хэрэглэгдэнэ.

Совхознай малай 96 гүүртэ, отаратай байна. Теэд мүнөө хүрэтэр нэгэшье автобус байхагүй.

Ажахынууд ашаанай автомашинануудаар дуталдажа, угаа ехээр зобоно. Мүнөө Эрхүүгэй областьһоо ерэһэн жолоошод үбһэ, һолоомо зөөлгэдэ ябажа байна. Теэд манай авто-ажахынууд юугээ хэжэ байдаг юм гэжэ гайхахаар болоно.

Үнеэдэй, шахамалнуудай типовой байрануудые бариха хүдэлмэри саг үргэлжэ гэдэргэ татагдана.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Гусев республикын хони үсхэбэрилдэг совхозуудай трестын ажал ябуулгые шүүмжэлээ. 49 мянга гаран хонитой, 2100 гаран үхэртэй манай совхоздо гурбан жэлэй туршада главна зоотехник байхагүй. Юутээ хэжэ байдаг трест гээшэб?

Удаань совхозуудай республиканска нэгэдэлэй начальник **Г. П. Тюменцев** трибунада гаража, республикын совхозуудай түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын 3 жэлэй даабариие хэр зэргэ бэелүүлжэ байһан тухайнь хөөрэжэ үгөө. Тиихэдээ совхозууд гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые тушааха гурбан жэлэй түсэб үндэгэнһөө бэшээрнь дүүргэжэ шадаагүй, гүрэндөө ехэ үритэй гарахаяа байна.

— Мүнөө үедэ хүдөө ажахын продукци абалгада совхозууд гол һуури эзэлдэг болоожо байна, — гээд, нүхэр Тюменцев тэмдэглэбэ. — Республика дотор абтадаг мяханай, һүнэй 64 процент, нооһоной 56 процент, үндэгэнэй 93 процент совхозуудта үйлэдбэрилэгдэнэ.

Теэд совхозуудай үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ ехэ дутагдалнууд үзэгдэнэ. Имагтал үйлэдбэреэ муугаар ударидаһан, эмхидхэһэн дээрэһээ совхозууднай жэл бүри ехэ гарзатайгаар гарана. Үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада республикын совхозууд 13 миллион түхэригөөр гарзатаа. Энээниие харуулхын тула Борьёогой, Яруунын совхозуудай үйлэдбэриин экономическа дүнгүүдые сасуулжа үзөө. Тиихэдэнь Борьёогой совхоздо абтаһан продукциин өөрын үнэ сэн нүгөөдэ совхозойхиһоо 1,5—2 дахин шахуу үлүү байшоо.

Саашадаа совхозуудай үйлэдбэриин технологиие нарижуулан һайжаруулжа, үйлэдбэриень тусхай шэглэлтэй болгоод, промышленна үндэһэ һуури дээрэ табибал, үлөөшэ хоёр жэлэй туршада 5 жэлэй даабариие бэелүүлхэ арга бии.

Гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха 5 жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө хэжэ байһан хүдэлмэри тухайгаа Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ **Л. Ц. Цыдыпов** зүблөөндэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэһэн байна.

— Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхынгээ хажуугаар, тооень олошоруулнабди, — гээд, нүхэр Цыдыпов тэмдэглэбэ. — Энэ жэлдэ үнеэдэй тоо 80 толгойгоор олошоруулагдаха. Мүн нёдондонойхиһоо 1,5 дахин ехэ силос, 2,5 дахин ехэ сенаж дарагдаа.

Колхозой үхэршэд, хонишод яһала амжалтатайгаар ажаллана. Хонишодой хүсөөр гүрэндэ нооһо худалдаха түсэб 47 центнерээр үлүүлэгдээ. Зуун хонин бүриһөө 100 хурьга абаһан хонишодой бригаданууд олошороо. Бүхы колхозоороо энэ жэл зуун хонин бүриһөө 82 хурьга томо болгоһон байнабди.

Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ, үлөөшэ хоёр жэлдэ табан жэлэй даабариие сүм дүүргэхэ зорилготойбди.

Табан жэлэй барагдажа байгаа гурбан жэлэй түсэбые Хоринай аймагай совхозуудай хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **П. М. Павлов** зүблөөндэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ. Аймагай хүдөө ажахын, түсэблэлгын органуудай, ажахынуудай тооложо гаргаһанай ёһоор болоходо, үнгэрһэн гурбан жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан түсэбөө ажахынууд дүүргэжэ бирахагүй болоод байна. Илангаяа гүрэндэ мяха, нооһо, таряа бэлэдхэхэ түсэб гээгдэлдэ оронхой. Багсалжа тоолоһоной ёһоор аймагай совхозууд гүрэндөө 6 мянга шахуу центнер мяха, 836 центнер нооһо, 73 мянган шахуу центнер орооһо үритэйгөөр энэ гурбан жэлые барахань.

Нихэлээрээ 1974 ба 1975 онуудай туршада бэелүүлхэ юумэнүүдэй хэмжээн нилээд ехэ болоожо, хүндэшэг байдал ушарха зэргэтэй болоод байна. Энэ дутагдал ехэтэй хүдэлмэриемнай эрид шууд шүүмжэлһэниинь тон зүб гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэхэтээ хамта, гээгдэлһээ гарахын түлөө, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ бэлэдхэхэ түсэб заатагүй хүсэндэнь хүргэхын түлөө аймагай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, совхозуудай дирекци болон партийна организацинууд хэмжээнүүдые абажа байна гэжэ мэдүүлээ.

КПСС-эй райкомой һая болоһон пленум дээрэ малай үүлтэр саашадаа улам һайжаруулха, ниитын малһаа абтадаг ашаг шэмэ бүри арьбадхаха хэмжээнүүд тухай асуудал зорюута зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тиихэдэ аймагай ажахынуудай мал ажалай мүнөөнэй байдал нарин нягтаар шэнжэлэгдээ, саашадаа малай үүлтэр улам һайжаруулха, ашаг шэмэ бүри ехээр абадаг болохо талаар арга боломжонуудаа элирхэйлһэн зэргэтэй.

Шалгалта болон шэнжэлэлгэ юу харуулааб гэхэдэ, совхозуудта малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Тиигэжэ ашаг шэмэ ехээр үгэдэг үүлтэр һайнтай малай тоо толгой үсөөн, харууһалга, түлжүүлгэ муугаар эмхидхэгдэнэ. Энээнһээ уламжалан гүрэндэ шэгнүүр багатай, жэжэ, хүсэд мяхажаагүй мал тушаагдана. Һү һаалга дээрэшье мүртэй хубилалта болоногүй. Зарим ажахынууд урданайнгаа хэмжээнһээ дээшээ гаража шадаагүй байһаар гэжэ нүхэр Павлов хэлэнэ. Тэрэнэй хажуугаар мал олооро гарзална, олон эхэ мал һубайрна. Илангаяа хонин ажал дээрэ дутагдал олон. Гүрэндэ тушааһан хонидой толгой бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 30-һаа жааха гаран килограмм болодог байна. Нооһон багаар абтана. Толгой бүриһөө 3 килограмм хүрэхэгүй нооһон хайшалагдана бшуу. Ганса эдэ баримтанууд малай үүлтэрэй һайжаруулагдаагүй байһые бодотоор гэршэлжэ үгэнэ гээшэ.

Тиихэтэй хамта ниитын адууһа малда эдюулхэ тэжээл дуталдана. Илангаяа үбһэн, шэмэтэ тэжээл совхозуудта багаар, хаанашье хүрэхэгүйгөөр абтана. Энэмнай сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэриин һулаар ябуулагдажа байһые элирхэйлэн харуулна бшуу. Гадна малай типовой байранууд тон үсөөнөөр баригдана. Тиимэһээ малые хуушан, доторнь ямаршье оньһон түхеэрэлгэ тодхохо аргагүй байранууд соо байлгаха ушар гарана гээшэ.

Саашадаа мал харууһалха технологи эрид хубилгаха шухала болоһон тушаа, энэ талаар ямар хүдэлмэри хэхээ хараалжа байһан тушаа үгэ хэлэгшэ тогтоо. Тиихэдээ 2,5—5 мянган толгой хонидые нэгэ газарта байлгажа харууһалха томо комплекснуудые бариха шухала болоо. Тиимэ комплекснуудые тосхондо дүтэ бариха хэрэгтэй. Нигэжэ шадабал малай харууһан һураггүй һайжарха, үүлтэр һайнтай хони үсхэхэ талада арга боломжо ехэ болохо, хонишодоор дутажа зобохоёо болихо гү, али ээлжээгээр харууһалдаг гурим үндэһөөрөө усадхагдаха зэргэтэй.

Түнхэнэй аймагай Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ **Л. А. Максимов** трибунада гаража, колхознигуудай габшагай ажалай үрэ дүн тухай, ажахын амжалтанууд тухай мэдээсэбэ. 1972—1973 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ дэлгэрһэн малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гарагшадай тоодо оролсоһон энэ колхоз СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын, бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна. Тиихэдэ мал шахадаг малшадай бригадын ажал хүдэлмэри үндэрөөр сэгнэгдээ. Тэрэ коллектив Хүндэлэлэй грамота, 1000 түхэригэй мүнгэн шан абаһан бэлэй. Эрхимэй эрхим табан малшад орден ба медальнуудаар шагнагдаха зол хубитай байгаа.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Максимов мал ажалай, таряалангай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тула колхоздо һүүлэй үедэ ямар хүдэлмэриин хэгдэһэн тушаа тоггоо. Имагтал тодорхой, тусхай шэглэлтэй али олон хэмжээ ябуулганууд амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаһанай аша туһаар тус ажахы гүрэндэ мал ажалай, мүн тариян ажалай продуктнуудые тушааха гурбан жэлэй түсэб дүүргэһэниинь тобойн харагдана.

Ерэхэ оной табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэб амжалтатайгаар, болзорһоонь урид дүүргэхэ үндэһэ һуури эндэ мүнөөнһөө табигдана. 1974 оной эхеэр гүрэндэ тушаахын тула 400 гахай, 500 эрэ хашарагууд шахалганда табигданхай. Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай. Трактор болон бусад оньһон зэмсэгүүдые заһалга, поли дээрэ наг шэбхэ гаргалга, хүрэнгын үрэһэ тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри энэ ажахыда нэгэн доро эмхидхэгдэн ябуулагдажа байнхай.

Тиихэ зуураа нүхэр Максимов удаанаар, анхарал багатайгаар шиидхэгдэжэ байһан асуудалнууд тушаа үгэеэ зорюулаа. Тиихэдээ хүдөө ажахын техникэ заһабарилгада һаад тойбо ушаруулдаг зүйлнүүдые элирхэйлбэ. «Сельхозтехникын» аймагай отделениин заһабарилгын бааза муу байдалтай, запас частьнуудаар ёһоор хангагданагүй, хэһэн заһабаринь шанар муу гэжэ тэмдэглээ. Колхозой шубуунай фабрикын, барилга эхилһээр гурбан жэл болоо. Мүнөө жэлдэшье дүүрэхээ болёод байна. Эдэ мэтын дутуу дунданнуудые усадхахын түлөө дары хэмжээ абахыень дээдэ зургаануудта хандаа.

1972—1973 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндэ бэлэдхэхэ зорилготойгоор орон дотор дэлгэрһэн малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэй оролсоһон Улаан-Үдын аймагай колхоз, совхозуудай үргэн ниитэ ажалшад ехэ һайн амжалта туйлаа. Тэрэнэй түлөө КПСС-эй ЦК-гай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан туг хэтэдээ хадаглагдахаар энэ аймагта барюулагдаа һэн.

Улаан тугта аймагай колхоз болон совхозуудай ажалшадай түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлэй туршада туйлаһан амжалта тушаа, ерэхэ хоёр жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ямар хэмжээнүүдые абажа байһан тушаа тус аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй хүдөө ажахын управлениин начальник **П. А. Горбунов** зүблөөндэ хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Сагай уларилай, Сэлэнгэ мүрэнэй үерэй хэмгүй ехэ гай ушаруулаашье һаань, эрэлхэг зоримгойгоор, габшагай эршэтэйгээр хүдэлһэн аймагай ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд малай үбэлжэлгын үедэ хэрэгтэй болохо алибаа тэжээл нёдондонойхиһоо һураггүй ехээр хуряажа, бэлэдхэжэ абаа. Малай үбэлжэлгэ яһала гэмгүй бэлэдхэлтэйгээр эхилээ. Тиигэбэшье дутуу дунда юумэнүүд бии. Тэдэниие усадхаха талаар хэмжээнүүд абтажа байна.

Малай тоо толгой улам олошорно, мал ажал эрхилхэ технологи шэнэлэгдэн хубилгагдана, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Тиихэдэ аймагай ажахынууд республикын ниислэл шадар оршодог һэн туладаа хартаабха, овощ ехээр таридаг, яһала ургасашье абгана. Гэхэтэй хамта эдэ бүгэдые адли тэгшэ амжалтатайгаар эрхилхын тула барилга үргэнөөр хэхэ ушар гарана. Теэд энэ шухала хэрэг һанаһанда хүрэмөөр бүтэнэгүй гэжэ тэмдэглээ. Тиихэдээ шухалын шухала энэ асуудалда анхаралаа онсо хандуулхаар болоһые элирхэйлбэ.

Хяагтын аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат **И. Р. Агафонов** үгэ абана. Ажахын гол һалбари болохо мал болон тариян ажал улам хүгжөөхын түлөө, ашаг шэмыень арьбадхахын түлөө үнгэрһэн үедэ горитой хүдэлмэри хэгдээ, али олон хэмжээнүүд абтаа гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Имагтал эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри зүбөөр ябуулжа шадаһанай ашаар түсэбтэ табан жэлэй дүүрүүтэй байһан гурбан жэлэй туршада бэелүүлхээр хараалһан даабари амжалтатайгаар хүсэндөө хүрэжэ байна. Хартаабха, овощ, мяха, һү, үндэгэ гүрэндэ худалдаха гурбан жэлэй түсэб үлүүлэгдэнхэй. Орооһо, нооһо тушаалга зарим тэды гээгдэлдэ оронхой. Энэ дутагдалые усадхахын тула колхозой правлени, партийна комитет тусхай хүдэлмэри хэжэ байһан зэргэтэй.

Энэ жэлэй түсэбһөө гадуур 2000 толгой хони ондо оруулхамнай, энэ хэмжээн нооһо абалгаяа дээшэлүүлхэ хэрэгтэмнай һайнаар нүлөөлхэ байха гэжэ тэрэ онсолоо. Гадна мал үсхэбэрилхэ энэ жэлэй түсэб мүн лэ дүүргэгдэхэ байна. Гэбэшье хурьган үсөөнөөр абтана, мал гарзална, эхэ мал олоор һубайрна. Энэ ушар мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ һаад тойбо татана бшуу. Энэ дутагдалые эрид усадхаха зорилгоор тусхай хэмжээ ябуулга зохёогдонхой. Тэрэнээ бэелүүлхын түлөө оролдолго гаргагдажа байна.

— Үнгэрһэн гу[...]
лэй туршада үертэ[...]
хин нэрбэгдэжэ, га[...]
та дайрагдажа, х[...]
хохидолдо оробошь[...]
хын хүдэлмэрилэгш[...]
дэхи табан жэлэй т[...]
дүүргэхэ гэһэн эрм[...]
гээр ажаллажа б[...]
гэжэ Зэдын аймаг[...]
тябрьский» совхозо[...]
тор **П. Т. Тарабукин**[...]
бэ.

Үерһөө боложо т[...]
хын малай байрану[...]
гэмтэлдэ ороһон[...]
Тиигэбэшье һаань[...]
да, шэнэ байра бай[...]
хын тула мүнгэн[...]
һомологдоногүй.[...]
байранууд соо оньһо[...]
рэлгэ тодхохын арга[...]
рилга хэхэ гэхэдэ,[...]
болон бусад матер[...]
олдодоггүй ехэ гас[...]
Ашаа шэрэхэ машин[...]
хоз ехэ дуталдана.[...]
гэдэн тушаа тусгаа[...]
жа, бодото туһаламж[...]
хыень республикын[...]
зуудай үйлэдбэриин[...]
дэ, хониной сов[...]
трестдэ гуйлтатайгаа[...]
даба. Тиихэтээ хам[...]
нэй түсэбэй ходо х[...]
дажа, байдаг дутагд[...]
рэ шүүмжэлбэ.

Захааминай аймаг[...]
ажахын хүдэлмэри[...]
ажал хэрэг тухай,[...]
дээгүй асуудалнууд[...]
саашадаа бэелүүлхэ[...]
гонууд тухай КПСС-[...]
комой нэгэдэхи се[...]
Н. Б. Михеев дэл[...]
гээр тогтоо.

Ерэхэ хоёр жэлэй[...]
да хэгдэхээр үлэһэ[...]
нүүд бүришье ехэ,[...]
түлөө ехэ хүсэн, ор[...]
гаргагдаха болоно.[...]
ажалай продуктнууда[...]
гые улам дээшэлүүлх[...]
тэ энэ эхилээд байһа[...]
жэлгын хаһа шиидхэ[...]
шанартай. Хэзээ хэз[...]
һээ энэ жэлдэ малай[...]
ехээр абанхайшье һа[...]
хэрэглэмжээ 52 [...]
хангаад байнабди. Т[...]
бии тэжээлээ гамт[...]
һайса амта шэмэ [...]
буйлуулжа, малдаа [...]
эрилтэ табигдана.

Нүхэр Михеев [...]
үгээ үргэлжэлүүлхэ[...]
лай томодхогдоһон [...]
нүүдые байгуулха,[...]
шэглэлтэйгээр мал а[...]
хилхэ асуудалнуудта[...]
ралаа онсо хандуулба[...]
хай шэглэлтэйгээр ма[...]
эрхилдэг болоһон Д[...]
Санагын, Баян-Голой[...]
зууд энээхэн зуур[...]
абалгаяа 1,5—2 д[...]
болгожо шадаа. Т[...]
үүсхэһэн хэрэгээ саа[...]
бүри гүнзэгырүүлхэ[...]
шахалгын базануудые[...]
ха, холын бэлшээри [...]
хэрэглэхэ шухала бо[...]
жэ тэрэ тэмдэглээ.

Малай тэжээл ехэ[...]
даг болохо асуудал[...]
анхарал табигдадаг [...]
Таряалангай хубаари[...]
лээд хубилгагдажа,[...]
обёос, горох, куузик[...]
таридаг болоһон ябад[...]
лай тэжээлэй шанар [...]
руулгада һайнаар [...]
нэ. Гадна олон [...]
ногоо тарилга улам [...]
хэ зорилго табигдаад[...]
Зүгөөр Захааминай [...]
нютагай эрхэ байдал[...]
неральна үтэгжүүлгэ[...]
рэгтэй байгаа. Теэд[...]
иимэ юумэн тон ба[...]
тэһөөр.

Мүнөө колхозууд[...]
совхозууд болгогдон [...]
гагдаа. Тэдэнэй хү[...]
һайжаруулха хэрэгтэ[...]
рал онсо табяагүйдэ[...]
гүй. Илангаяа хүтэл[...]
шэнэ гуримай һая [...]
руулэгдэжэ байһан [...]
«Скотопром» трест[...]
һөө бодото туһаламжа[...]
тэй байна.

Хэжэнгын совхозо[...]
най совхозой директор[...]
Лодоев ажахын дир[...]
партийна комитедэй[...]
ажал болон тариян [...]
хүгжөөхэ, хүдөө [...]
продуктнуудые абал[...]
бэлэдхэлгые бүри [...]
лүүлхэ талаар я[...]
байһан эмхидхэлэй хү[...]
ри тухай мэдээсэбэ.[...]
ажахыда малай [...]
ехээр абадаг болохын[...]
ехэ юумэн хэгдэжэ [...]
Һүүлэй хэдэн жэлэй[...]
да 2000 гаран гектар[...]
даһан сабшалан, бэ[...]
һайжаруулагдажа,[...]
олон жэлэй таримал[...]
ургуулагдана. Нигэж[...]
абалга энэ совхоздо [...]
до дээшэлээ.

Имагтал малай тэж[...]
ядалдахаяа болиһонһоо[...]
жалан, мяха, һү абал[...]
лэй үедэ нилээд ехэ[...]
һон, тоо толгойнь [...]
һон, гарзада орохо[...]
эрид үсөөрһэн зэргэт[...]
жэлэй түсэбһөө гадуу[...]
центнер һү, 400 [...]
мяха гүрэндөө тушаа[...]
даха байһан арга б[...]
тэрэнэй бодото бар[...]
болоно.

— Гэбэшье манай[...]
мэридэ дутагдал олон[...]
мал олоор һубайрна[...]
шахаха дүршэлдэ у[...]
сэд һураадүйбди,[...]
үүлтэр муу байһаар.[...]
тын гол гол асуудал[...]
шиидхэлгэдэ совхозо[...]
рекци, партком ан[...]
онсо табиха хүсэлэн[...]
гэжэ нүхэр Лодоев[...]
лээ.

Монголой Арадай Республикын тогтоогдоһоор 49 жэлэй ойдо

СОЦИАЛИС НЭГЭДЭЛЭЙ БҮРИН ЭРХЭТЭ ГЭШҮҮН

һүүлэй жэлнүүдтэ Монго... Арадай Республикын ...ны болон соёл культура ...шатай түргэн һалбаржа ...на. Монголой Арадай Рес...блика Азиин социалис оро...д сооһоо нэн түрүүн бэс... туһалалсалгын эко...ническа Советдэ (СЭВ-тэ) ...үүн боложо, 1962 ондо ...һан юм. Энэ ушар аха ... социалис ороной саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ шиид... үүргэтэй байгаа.

Урдань Азиин тон гээг...ги оронуудай нэгэн бай... Монгол орондо арадай ...сагай жэлнүүдтэ үзэгдөө... ехэ хубилалтанууд боло... ажалша малша монгол ... капитализмын шатые ... гараад, феодализмһаа ...ализмда ороһон түүхэ...

Эдэ бүхы хубилалтанууд ...нгол орондо хүршэ Совет... Союзай ба социалис бу... оронуудай аша туһада ...эглэһэн түүхэтэй. Нёдон... жэлдэ, СССР-эй тогтоһоор ...жэлэй ойн баярай ехэ ...лаан дээрэ нүхэр Ю. Це...бал иигэжэ хэлэһэн юм: ...СССР-эй арадуудай аха ...гэй туһаламжа дэбжэл... ашаар, шэнэ байдал зо...һон дүй, дүршэлдэ тү...лэн, бидэнэр социализм... түүхэтэ алхам хээ һэмди».

Монголой Арадай Республика СЭВ-тэ оролсодог социалис оронуудтай һэһала үргэн харилсаануудые тогтооһон. 1960 ондо Монголой Арадай Республика гадаадын оронуудтай эрхилдэг бүхы худалдаа наймаанайнгаа 94 процентые СЭВ-эй оронуудтай эрхилдэг байһан, 1970 ондо энэнь 97,3 процент болоһон байна.

Арадай ажахын һалбарха бүри Монгол орон аха дүү социалис нэгэдэлэй гүрэнүүдтэй бүри гүнзэгы харилсаануудтай боложо байна. Худалдаа наймаанай үргэдэһэн ушар аха дүү Монгол ороной баялигуудые, арад зоной эрилтын улам саашаа ургажа байһаниие гэршэлнэ. Тиигэжэ Монгол Арадай Республикын гадаадын наймаан 1960 ондо 1923—24 онуудайхиһаа 70 дахин ургаа.

Монголой Арадай Республика СЭВ-эй оронуудтай өөрынгөө харилсаануудые гансашье наймаагаар дүүргэдэг бэшэ. Советскэ Союз, СЭВ-тэ оролсодог социалис оронууд Монголдо мүнгэн урьһаламжа, техническэ документаци үгэдэг, олон тоото мэргэжэлтэдые эльгээдэг.

Монгол орон ашагта малтамалаар баян гээшэ. Мүноо геологическа шэнжэлэлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

СЭВ «орон бүхэнэй арга боломжо хараадаа абан, бэе бэедээ туһа хүргэжэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулха» гэһэн зорилго өөрынгөө Уставай нэгэдэхи статья соо бэшэһэн байдаг. Һүүлэй арбан жэлдэ Монголой Арадай Республикын индустриальна талаар хүгжэлтэнь үргэн далайсатай байгаа. Эдэ жэлнүүдтэ түрэл партиингаа ударидалга доро монгол арад ажахынгаа гурбадахи ба дүрбэдэхи табан жэлнүүдые амжалтатайгаар дүүргээ. Мүнөө 1971—75 онуудта хараалагдаһан табадахи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ байна. 1960 онһоо 1970 он болотор, 10 жэлэй хугасаа соо промышленна үйлэдбэринь 2,5 дахин ургаа, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ, металлургическа, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность нилээд хүгжөөгдөө. Монгол арадай мал ажалаа хүгжөөлгэдэ түйлаһан амжалтанууд бидэниие баясуулна. Эдэ жэлнүүдтэ малай тэжээл бэлдэлгэ, холын бэлшээринүүдтэ худагуудые үрэмдэлгэ, олон тоото хашаа хорёо барилга, мал эмнэлгын ажал үргэнөөр эрхилэгдээ. Энэ ушарһаа һүүлэй арбан жэлдэ сагай уларилай хэды муу байбашье, МНР-эй ажалшад адууһа малаа 2 миллион толгойгоор олошоруулаа. Эдэ түйлалтанууд арад зоной ажабайдалые һайжаруулхын үндэһэ һуури боложо үгөө. Энэ сэдьхэл баясуулмаар хубилалтанууд Монголой Арадай Республикын СЭВ-эй гэшүүн боложо, аха дүү социалис оронуудтай харилсаагаа бэхижүүлһэнэй ашаг үрэ мүн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ СЭВ-эй гэшүүн-оронууд олон тоото хэлсээнүүдые үндэһэлэн, Улаан-Баатарта, Чойбалсанда, Дарханда электростанцинуудые бариһан, Шарын голдо, Адуун - Чулуунда нүүрһэнэй уурхайнуудые нээһэн, үйлэдбэридэ ашаглаһан байна.

Монголой хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ социалис оронууд али болохо туһа хүргэдэг байна. Советскэ Союз һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ малай тэжээл буйлуулха 5 завод баряа, хүдөө ажахын машина, техникэ заһаха пунктнуудые нээгээ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ училищинуудай байра бариһан байна. Совет болон монгол мэргэжэлтэд саашадаа монголой талануудые уһалха арга боломжонуудые шэнжэлнэ. Болгариин Арадай Республика Монголдо мяханай комбинат, арһаар хубсаһа оёхо фабрика барина. Аха дүү Венгри оёдолой фабрика бодхоолгодо, газар тарялан уһалуулха хэрэгтэ хабаадалсадаг юм. Польшо, Чехословаки барилгын хэрэгсэл бүтээхэ заводуудые байгуулгада туһалдаг.

СЭВ-эй гэшүүн оронуудай ажахын комплексно түсэб дотор Монголой Арадай Р е с п у б л и к ы н хүгжэлтэдэ ехэ анхарал хандуулагданхай, аха дүү оронуудай хүсэ шадалые адли болгохын тула Монгол Арадай Республикада ехэхэн туһа үзүүлхээр хараалагдана.

Энэ түсэблэлгын ёһоор мүнөө Монгол орондо ехэхэн ажал хэгдэжэ, шэнэ географическа нэрэнүүд, хото хүдөө нютагууд олошоржо байна. Социалис оронуудай эбтэй бүлэ соо Монгол Арадай Республикын түйлаһан хүгжэлтэ хадаа мүнөө үедэ эрхэ сүлөөгөө оложо, бэеэ даанхай байдалтай болоһон залуу оронуудта бодото үльгэр жэшээ болоно. Тиимэ һэн тула Монголой Арадай Республикын амжалтанууд уласхоорондын тон ехэ удха шанартай.

Р. ГАРМАЕВ.
КПСС-эй обкомой лектор.

Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой 31-дэхи холбоо-ной таһагта Валентина Хрестьяновна Стороженко, Елена Юрьевна Склярова гэгшэд почтальоноор ажаллана. Эдэ нүхэдиай уншагшадай захиһан газетэ, журналнуудые сагтань хүргэдэг дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн гэжэ таһагтаа мэдээжэ болонхой юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) В. Х. Стороженко, Е. Ю. Склярова гэгшэд ажалдаа гарахынгаа урда.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХАНИ БАРИСААНАЙ БУЛАД

Хара металлургиин һалбарида Советскэ Союзай, Индиин республикын хоорондохи харилсаа холбоон

Индиин хүндэ индустриин гол предприяти — Бокарадахи металлургическа заводто коксын хоёрдохи батарей ашаглалгада оруулагдаба. Эндэ болбосоруулагдаһан продукци заводой доменно пээшэнгүүдтэ орохо байна. (Мүнөө болотор коксын зарим хубинь бусад предприятинуудһаа абтадаг байһан юм).

Бокарадахи заводой б а р и г д а һ а а р түрүүшын жэлэй он һаяхан гүйсэбэ, — гэжэ «Тяжпромэкспорт» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй Индидэ металлургическа заводуудые бариха управлениин начальник В. А. Кузнецов ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ. — Энэ предприятиин нэгэдэхи доменно пээшэнгэй бүлэг барилга 1972 оной октябрь һарада ашаглалгада оруулагдаа һэн. Энэ ушар хэрэгтэ зорюулагдаһан митинг дээрэ Индиин Республикын Премьер-Министр Индира Ганди үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэһэн байна: «Ороноо индустрижүүлхэдэмнай бидэнэртэ түйлай ехэ туһаламжа үзүүлжэ байһан Советскэ Союзда баяр хүргэнэбди. Бокаро — Индиин, Советскэ Союзай улам ургажа байгаа хани барисаанай һүлдэ, манай ороной социальна дэбжэлтэ, экономическа бэеэ дааһан байдал хангаха замда хэгдэһэн ехэ алхам мүн».

Зүүн-Урда Азида эгээл ехэ металлургическа завод барихын тула Бокаро дэмы шэлэгдээгүй. Кокслогдодог нүүрһэнэй, түмэрэй рудагай ашагта малтамалнууд дүтэ шадар бии юм. Металлургическа п р о м ы ш л е н н о с т ь хүгжөөхэ үндэһэ һуури Бихар ш т а д т а бии. Индиин промышленна ехэ түб — Калькутта хото шадар байдаг. Бокарын заводой эхэнхи продукциие — хабтайлгамал түмэрые түс хото гол түлэб хэрэглэхэ. Хариин оронуудһаа хабтайлгамал түмэр худалдажа абахын тула Инди ехэ мүнгэ гаргашалха ушартай болоно.

Предприятиин түрүүшын ээлжээн жэлдээ 1,7 миллион тонно булад хайлуулха, гэбэшье саашадаа хүсэниинь үргэдхэгдэжэ, 4 миллион тоннодо хүрэхэ байна. Мүнөө заводой барилгын талмайнууд дээрэ эршэтэ габшагай ажал бурьялна. Коксын хоёр батарей бодхоогдохо, аглофабрикын барилга дүүргэгдэхэ, ондоо хоёр доменно пээшэнгэй барилга эхилэгдэхэ байна. Конверторнэ, түмэр хабтайлгадаг цехүүд баригдаха. Заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилгын бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүд хэгдэжэ байна.

Бокарын металлургическа заводой барилгадахи харилсаан тухай совет-энэдхэг хэлсээнэй үндэһөөр заводой барилгада материалнуудые, түхеэрэлгэнүүдые эльгээхэ, проект зохёохо хүдэлмэри бэелүүлгэдэ Индиин эмхинүүд үргэнөөр хабаадуулагдаха зэргэтэй. Энэ талаараа Англиин, Баруун Германиин фирмэнүүдтэй иимэ заводуудые барихын тула Индиин гар табиһан хэлсээнһээ ондоо байна. Заводой түрүүшын ээлжээнэй барилгада Индиин предприятинууд, фирмэнүүд 175 мянган тонно шахуу түхеэрэлгэнүүдые эльгээгээ. Индустриин зарим һалбаринуудта хүдэлмэришэдэй олоороо хүдэлхэ, металлургическа орёо нарин түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ талаар Индиин мэргэжэлтэд дүршэл олохо аргатай болобо.

Советскэ Союзай, Индиин металлургнуудай харилсаа холбоогоо үргэдхэһэнэй ашаар Индидэ хара металлургиин предприятинуудай проект табиха гүрэнэй эмхи бии болгогдоһон байна. Мүнөө тэрэ Бокарадахи заводые жэлдээ 10 миллион тонно булад хайлуулха болоторнь, мүн металлургическа бусад заводуудай проект табихын тула эдэбхитэйгээр хүдэлнэ.

Бокарадахи завод хадаа хэмжээгээрээ СССР-эй туһаламжаар Индидэ баригдаһан металлургическа хоёрдохи предприяти болоно. Тэрэ Бхилайдахи металлургическа заводһоо халта бага юм. Баруун-Германиин фирмэнүүдэй хабаадалгатайгаар Руркелдэ баригдаһан предприятиһаа Бхилайн заводой барилга хожомшог эхилээ һэн. Гэбэшье Бхилайн металлургическа завод энээнһээ нэгэ жэлээр урид продукци үгэжэ захалһан байгаа. Энэ металлые энэдхэг арад хани барисаанай булад гэжэ нэрлээ. 1962 ондо — Руркелдахи заводто орходоо гурбан жэлээр урид — Бхилайдахи завод дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ эхилээ һэн. Хожомынь тэрэ Советскэ Союзай туһаламжаар үргэдхэгдэжэ, мүнөө эндэ жэлдээ 2 миллионһоо үлүү тонно булад хайлуулагдана. Жэл бүри 4 миллион тонно хүрэтэр булад хайлуулдаг болохын тула заводой үйлэдбэриин хүсэ ехэдхэхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри дүүрэжэ байнхай. Жэлдээ 7 миллион тонно булад хайлуултарнь комбинадые саашадань үргэдхэхэ технико-экономическа элидхэл бэлдэгдээ.

Советскэ Союзтай харилсаа холбоо хэһэнэй ашаар Инди индустриин гол шухала һалбаринуудай нэгэнэй бата бэхи үндэһэ һуури табяа. Индиин бэеэ дааһан байдалтай болотор орон дотор жэлдээ 1,5 миллион тонно байһан һаа, мүнөө 4 дахин ехэ булад хайлуулагдана. Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаһан металлургическа предприятинууд орон дотор үйлэдбэрилэгдэһэн буладай 30 процентыень хайлуулна. Һаяар энэ тоо 50 процентдэ хүргэгдэхэ юм.

«Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума совет-индиин хани барисаан улам бэхижэжэ байна. Энэ талаар шэнэ алхамуудай хэгдэхэ байһаниинь — манай оронуудай арадуудай аша туһада, бүтэдэ ниитын эб найрамдалай хэрэгэй аша туһада ехэ алхамай хэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, Узбегэй ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай орден барюулалгын баяр дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглээ һэн. Али алиндань ашатай туһатай, тэгшэ эрхэтэй гол ёһонуудта үндэһэлһэн хара металлургиин һалбарида хүгжөөгдэжэ байгаа Советскэ Союзай, Индиин Республикын хоорондохи харилсаан И н д и и н арадай ажахые с а а ш а д а н ь х ү г жөөнэ, тэрэнэй экономическа бэеэ дааһан байдал бэхижүүлнэ. Металлургическа ехэ ехэ заводуудые бодхоохо арга хабаатай барилгашадай, проект табигшадай, металлургнуудай кадрнууд мүнөө республика дотор бэлдэгдэнхэй.

А. СТРОГАНОВ,
ТАСС-ай корр.

Чойжилын ***ЧИМИД***

СЭРЭГШЭ НҮХЭР ТУХАЙ ДУУН

Һаарал шинелеэ тайлаагүй
Буурал найзамни, хаанабши?
Дархан хотын барилга дээр гү,
Торгон хилын шугам дээр гү?
Дуунай аялга ханхинаһан
Найрай үедэ танилсаагүй һэм.
Буугай дуу ташаганаһан
Дайнай гал соо танилсаа һэм.
Нэгэ эхэһээ субажа түрөөд
Нэхы үлгы дамжаагүйлди.
Сэрэгэй байрада эжэлшээд,
Сэхэ журамтай нүхэд болооолди.
Һаарал шинелеэ тайлаагүй
Буурал найзамни, хаанабши?
Дархан хотын барилга дээр гү,
Торгон хилын шугам дээр гү?
Даринн утаа сут үнэрдэжэ,
Харинн элһэ хамта гаталаалди.
Халуун шуһамнай зэргэ урдажа,
Залуу наһамнай адляар үнгэрөө.
Эрьюулжэ ябаһан һэлмэһээмнай
Энхын һалхи һэршэгэнэһэн юм.
Энхэ һалхинай тэрэ аяар
Мүнхэ тэнгэри сэлмэһэн юм.
Һаарал шинелеэ тайлаагүй
Буурал найзамни, хаанабши?
Дархан хотын барилга дээр гү,
Торгон хилын шугам дээр гү?
Дараань би сэрэгһээ табигдажа
Дайшан нүхэрни үлдэһэн юм.
Манаа[1] хүрэтэр үдэшэжэ үгөөд,
Һанаа алдан гарым бариһан юм.
Хорин жэл замнай һалаагүй,
Харин тинхэдэл нэгэ ниилээгүй.
Энгын сэрэгшэд гэбэш хамтадаа
Эхэ оронойнгоо харуул манаандаа.
Һаарал шинелеэ тайлаагүй
Буурал найзамни, хаанабши?
Дархан хотын барилга дээр гү,
Торгон хилын шугам дээр гү?

ДАРХАН ХОТЫН ҮДЭШЭ

Үдэшын бүрэнхыдэ Дархан хотомни
Үдэрэйхидөөл адли түмэн үнтэтэй.
Үзэмжэтэй шарайеш дурдан ябахада
Эдир зүрхэндэ саанаһаа зохистой.
Хонгор шамтай хэдыхэн уулзааш һаа,
Хоёршье үгэ хэлэжэ шадаагүйб.
Бодоһон һанаһанаа хэлэмээрш байгаа һаа,
Болзолдожо уулзаһан ушар байгаагүй.
Һайхан үдэшэ хэтые нүмэржэ,
Һаруул одод тэнгэридэ носоно.
Һаруул ододто нюдэмни тудабашье,
Һанаа сэдьхэлни шамдал хандана.
Һуудаг байшангаймни түмэн сонхо
Субад эрдэнидэл сайран харагдана.
Тэрээхэн сонхо руу сэдьхэлни тэгүүлбэшье,
Дэнгэй эрбээхэйдэл дүтэлжэ ядана.
Унжаһан хүшэгэ дээр һүүдэрэй тудахада
Уулзаһан юм шэнги бишни баярланаб.
Хүдэлхэ бүришни ажаглан харахадаа
Хүшэгэ нэбтэлэн шамайе шэртэнэб.
Гэгээн сонхонууд харанхы болохошог,
Гэгээн юумэн гансахан үлдэнэ.
Харахан һүүдэршни гансаараа гэрэлтэжэ,
Хашын[2] туяагаар зүрхэ нэбтэлнэ.

БОРЫН ҺҮҮЛШЫН ҮГЭ

Дуулим таладаа эрхэлэн үдэхэдөө,
Дуу хууртай хахасашагүйгөөр ханилһан юм.
Аһан һүүлшынгээ тангарита үгые
Аялгата һайхан дуугаараа хэлэһэн юм.
Нэрыемни асуугаа һаатнай —
Түвдэнгийн Бор[3]
Наһыемни асуугаа һаатнай —
арбан юһэн.
«Эблэлэй үүрын дарга[4] — гээд
Эсэргүү дайсадта баригдаалби.
Табан хоногто тамалуулбашье,
Тангаригаа эбдэнгүй ябаналби.
Хүхэ ногооень гэшхэн үдэһэн
Хүдөө талам зэнхын харагдана.
Хүндыдэ татаһан зэрэлгээн дундаа
Хүжэ нэмжээ ууладни сэнхирлэнэ.
Шагааһан буугай ама — сохо дээрэмни.
Хёлойһон нюдэнэй хараса — духа дээрэмни.
Уужамхан талын уудамые халхалжа,
Униартай хүндын униарые бүглэжэ,
Үхэлөөр занаһан буунууд ёрдойно,
Үзэлэй муухай нюдэнүүд ёлойно,
Моринной туурайгаар гэшхүүлһэн нютагһаа
Хоритой болоогүйдөө холодохонь гунигтай.
Арадай зориг агуу гайхамшаг,
Атаата дайсанаа дарахань лабтай.
Алагхан нюдэнэйнгөө харан байгаа сагта,
Адхахан зүрхэнэйнгөө лугшан байгаа сагта
Хада хабшалһаа һүрдэн айнгүй,
Хатан зоригоо бариһаар лэ байнаб,
Шубуун шэнги далигүй түрэһэн хойноо
Шулуун шэнги унахаар бэлэн байнаб.
Арадай нам, эблэл мандатугай!

Ч-Р. НАМЖИЛОВ буряадшалба.

[1] Харуулай газар.
[2] Эрдэниин шулуун.
[3] Хархис дайсадтай эрэлхэгээр тэмсэжэ унаһан басаган, МНР-эй баатар.
[4] Ревсомолой организациин хүтэлбэрилэгшэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
телефон-телеграф-радио

ДЕЛИ

Советскэ Союзай туһаламжаар

ТАСС

Индиин гүрэнэй мэдэлэй предприятинуудта нефть олзоборилго жэлдээ 4,2 тоннодо хүрэбэ. Энэ талаар Советскэ Союз Индидэ түйлай ехэ туһа хүргэнэ. Нефтьтэй газарнуудыень совет геологууд наринаар шэнжэлжэ, Индидэ промышленна хэмжээгээр нефть олзоборилжо болохогүй гэһэн баруунай нефтиин фирмэнүүдэй баталһан ушарые буруушааһан байна.

Нефть олзоборилгын заводуудые барихадань, Советскэ Союз Индидэ туһа хүргэнэ. Койялида, Бараунида баригдаһан предприятинууд ороной экономико ехээр хүгжөөхэ арга олгоно. Советскэ Союзай туһаламжаар Матхурта бодхоогдоһон нефть олзоборилгын шэнэ завод нефтехимическэ промышленность хүгжөөлгын табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ нилээд ехэ туһа нэмэри хэнэ. Ороной табан ехэ штат — Пенджаб, Хариана, Уттар-Прадеш, Раджстхан, Джамму болон Кашмирые түлишөөр бүрин хангаха юм.

ТОКИО

Японой премьер-министрэй мэдүүлгэ

ТАСС

1967 ондо болоһон дайнай үедэ булимтаран эзэмдэһэн газар нютагуудһаа Израиль дары гаража ошохо ёһотой гэжэ Японой премьер-министр Какуэй Танака телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Хэрбээ иимэ ябуулгын хэгдээгүй һаань, Японой правительство Израильтай харилсаагаа хаража үзэхэ ёһотой болоно гээд премьер-министр тэмдэглэбэ.

Булимтаран эзэмдэһэн араб бүхы газар нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые гаргахаар хараалһан ООН-ой Аюулгүйн Соведэй тогтоолые Японой правительство дэмжэнэ гээд Японой правительствын урда тээнь тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

СТОКГОЛЬМ

Шведүүд урмашан баясаба

ТАСС

Эндэ үнгэргэгдэһэн совет соёлой үдэрнүүдтэ хабаадаһан Россин Федерациин искусствын уран бэлигтэнэй концерт-наадые шведүүнхид һонирхон хараһан байна. Хоёр концертнэ бригада гуша гаран наада табяа.

Советскэ Союзай арадуудай түлөөлэгшэдэй бэлиг шадабари олоной анхарал татаба гэжэ Шведиин хүн зон тэмдэглэнэ. «Россин Федерациин ансамбль Борленге хотын хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл татаа. Үндэр бэлиг шадабаритай артистнуудые хүнүүд концерт хаража, бэлиг шадабаряарнь урмашан баясаһан байна», — гэжэ «Фалу-Курирен» газетэ бэшэнэ.

«Бидэ нэгэ нэгэн тухайдаа тон бага юумэ мэдэнэбди. Тиин таанадай ерэлгэ хани барисааеымнай улам бэхижүүлнэ, — гэжэ «Швеци — СССР» гэдэг бүлгэмүүдэй холбооной правлениин секретарь Эва Пальмер концертнүүдэй нэгые нээхэдээ мэдүүлбэ.

ДАМАСК

Үнэн зүрхэнэй баяр

ТАСС

«Израилиин булимтаран эзэмдэһэн газар нютагуудые сүлөөлхын, палестин арадай хуулита эрхэнүүдые хангахын түлөө үнэн зүб тэмсэлдэнь Советскэ Союз социалис бусад гүрэнүүд араб арадуудые хододоо дэмжэдэг юм», — гэжэ Сириин гар үйлэдбэриин бүгэдэ ниитын федерациин түрүүлэгшэ Ахмед Аль Хафьян мэдүүлээ. Эндэ үнгэргэгдэһэн профсоюзай конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, һаяхан Дүтын Зүүн зүгтэ болоһон дайнай ябуулгануудай үедэ арабуудта туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө Советскэ Союзда, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудта тэрэ баяр баясхалан хүргэбэ.

БОНН

Хөөрэлдөөнүүд дүүрэбэ

ТАСС

Түлбэриин асуудалнуудые гүримшүүлхэ талаар ГДР-эй, ФРГ-гэй делегацинуудай хоорондын ээлжээтэ хөөрэлдөөн Бонндо дүүрэбэ. Эндэ тараагдаһан коммюнике дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, хүдэлмэриин бүлэгүүдтэ хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлүүлэгдэхэ юм гэжэ делегацинууд үгэеэ ойлгоһоһон байна.

Энэ хөөрэлдөөнэй үедэ һэһала амжалта түйлагдаа гээд коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. ГДР-эй, ФРГ-гэй түлөөлэгшэд ерэхэ жэлэй эхиндэ дахин уулзаха юм.

НЬЮ-ЙОРК

Израиль харата ябуулгаяа үргэлжэлүүлһээр

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэ дайнай ябуулгануудые болюулха тухай ООН-ой Аюулгүйн Соведэй тогтоолые Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй шэнээр эбдэһыень ООН-ой онсо даабарита хүсэнүүд адаглагшад элирхэйлэн тэмдэглээ. Ноябриин 20-до Израилиин частьнууд Египедэй газар нютагуудые ехэ буугаар буудаһан байгаа.

Энэл үдэр Израилиин сэрэгүүд Сириин — Израилиин секторто ООН-ой адаглалгын долоодохи пунктын байдаг газарые буудаба.

Израилиин реактивна самолёдууд Ливанай агаарай дайда руу нэбтэрэн орожо, Марджаюун, Сайда, Набатия, Бинт-Джбейль нютагууд дээгүүр ниидээ.

ПАРИЖ

Ж. Маршегэй пресс-конференци

ТАСС

Тэрэнэй хүтэлбэрилһэн ФКП-гэй делегациин Вьетнамай Демократическа Республикада хани ёһоной албанай хэрэгээр ошоод бусалгын дүнгүүдтэ зорюулагдаһан пресс-конференци дээрэ Францийн Коммунис партиин Генеральна секретарь Ж. Марше үгэ хэлэбэ. Индохитадта амгалан байдал һэргээхын түлөө Вьетнамай асуудалаар Париждахи хэлсээнүүдые хэлбэришэгүй бэелүүлхын түлөө тэмсэдэг вьетнам арадтай француз арад һанал нэгэтэй юм гэжэ Ж. Марше мэдүүлһэн байна.

КОНАКРИ

Конакридахи баяр ёһолол

ТАСС

Португалиин эзэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа сүлөөрһэнэй гурбан жэлэй ойе гвиней арад баяр жабхалантайгаар тэмдэглэбэ. Ниислэлэй ажалшад, Гвинейн демократическа партиин эдэбхитэд, һурагшад, республикын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ба арадай полициин подразделенинүүд энээндэ зорюулагдажа, Конакриин түбэй стадион дээрэ болоһон манифестацида хабаадаа.

Португалиин эзэрхэг түримхэйшүүлые 1970 оной ноябриин 22-то илаһанай хүндэлэлдэ Арадай ордоной урда хүшөө нээгдээ.

Энэ һайндэртэй дашарамдуулан, Гвинейн президент Секу Туре арад зондоо хандан үгэ хэлэбэ.

КОПЕНГАГЕН

Хёмороо зүришэлдөөтэй байһаар

ТАСС

«Юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай юһэн ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй ээлжээтэ зүблөөн эндэ дүүрэбэ. «Юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронуудай правительствануудай толгойлогшонорой декабриин 14—15-да уулзахаяа байһан тухай, «юрэнхы дэлгүүртэ» хабаатай оронуудай ба Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаан тухай асуудалнууд Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал эндэ зүбшэлэгдэһэн байгаа.

Зүбшэлэгдэһэн асуудалнуудаар нэгэн адли һанал бодолтой байгаагүй гэжэ зүблөөн элирхэйлэн харуулба.

ПАРИЖ

ПАРИЖДАХИ ХЭЛСЭЭГЭЭ САЙГОН ЭБДЭНЭ

ТАСС

Урда Вьетнамай дотоодын асуудалнуудые гүримшүүлхын тула Урда Вьетнамай хоёр талын хоорондо үнгэргэгдэдэг зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ зүблөөн Париж шадарай Сель Сен-Клу хотодо болобо.

Сайгон делегациин гэмээр эдэ хөөрэлдөөнүүд октябриин 25-да таһалдуулагдаа.

Париждахи хэлсээе юһэ һарын турша соо саг үргэлжэ эбдэжэ байһан сайгон захиргаанай хархис политикые Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын делегациин толгойлогшын орлогшо Динь Ба Тхи эрид буруушаагаа.

Сайгон захиргаание буу зэбсэгээр хангажа, олон тоото сэрэгэй советнигүүдээ тэндэһээ абаагүй байһан Америкын Холбоото Штадуудые РЮВ-эй ВРП-гэй делегациин толгойлогшын орлогшо буруушааһан байна.

Урда Вьетнамдахи политическа үзэл бодолойнгоо түлөө түрмэдэ хаагдаад байһан хүнүүдые сайгон захиргаан зэрлиг муухайгаар харшална гэжэ Дин Ба Тхи эрид буруушааба.

ПАРИЖ

РЮВ-эй ВРП-гэй түлөөлэгшын пресс-конференци

ТАСС

Тхиеугай хархис захиргаан шэнэ гэмтэ ябуулгануудые үйлэдэжэ, сүлөөлэгдэһэн районуудта эсэргүү сэрэгэй ябуулга хэн, Урда Вьетнамай бүхы газар нютагуудые мэдэлдээ байлгахые оролдоно гэжэ Урда Вьетнамай хоёр талын хоорондохи зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдтэ РЮВ-эй ВРП-гэй делегациин түлөөлэгшэ Ли Ван Сау, эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, буруушааһан байна.

Революционно саг зуурын правительство Париждахи хэлсээгээ эбдэнэ гэһэн ушар худал хуурмаг баталамжа болоно гээд РЮВ-эй ВРП-гэй делегациин түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

НЬЮ ЙОРК

Газаашаа, замбуулин руу гараба

ТАСС

«Скайлэб» станциин экипажай гэшүүд У. Поуг, Э. Гибсон газаашаа, замбуулин руу түрүүшынхеэ гараба. Эдэнэр 6 час 35 минутын турша соо замбуулинай дайдада байхадаа, хараалагдаһан хүдэлмэринигөө түсэб дүүргэгээ. Астрономическа приборнуудай плёнкотой, кассетэ һэлгэһэн, байгаалиин баялигуудые шэнжэлхээр хараалагдаһан приборнуудай нэгэнэй антеннэ заһаһан байха юм.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

ЗАНШАЛТА БОЛОХОНЬ

Мүнөө үедэ парти, правительствымнай ябуулжа байһан гадаадын политика, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй конгрессэй материалнууд, манай ороной олониитын анхарал ехээр татана.

Һаяхан хүдөө ажахын институдай аудиторинуудай нэгэн соо студентнэр болон багшанар олоороо сугларба. Тэрэ үдэр мүнөө үеын уласхоорондын байдалда зорюулагдаһан асуудал-харюугай үдэшэ болохо байгаа бшуу.

Түүхын эрдэмэй кандидат В. Б. Батоцыренов үдэшые нээхэдээ, тэрээн дээрэ юун тухай хэлсэхэ байһанаа хэлэжэ, уласхоорондын байдалые бүхы дээрэнь тобшохоноор хаража үзөө.

Философи болон научна коммунизмын кафедрын баталһан түсэбэй ёһоор гурбан элидхэл хэгдээ.

«Совет—американ холбоо барисаан тухай» (философиин эрдэмэй кандидат Г. И. Хилтухин).

«Европодохи аюулгүй байдалда хабаатай асуудалнууд» (ахамад багша А. В. Тыхешкин).

«Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал» (ахамад багша Д. Б. Мушанов).

Ямар темэнүүдээр гол түлэб хөөрэлдэһыень хаража үзэхэдэ, тэндэ мүнөө сагай уласхоорондын политикын тон шухала асуудалнууд хэлсэгдэһэн байна. Тиихэдээ элидхэл бүхэн ехэ ойлгосотой, идейно-политическэ талаһаа тон һайн байгаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Элидхэлнүүдэй һүүлдэ вечертэ хабаадалсагшад олон тоото асуудалнуудые табиһан, тэдээндэнь кафедрын багшанар дэлгэрэнгыгээр харюусаһан байна.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

ЭРДЭМТЫН БАЯР

Биологиин эрдэмэй кандидат, доцент Иннокентий Алексеевич Старков түрэһөөр 50 наһанайнгаа, эрдэм наукада, багшын ажалда бэеэ зорюулһаар 30 жэлэйнгээ баярые тэмдэглэбэ.

Иннокентий Алексеевич хүдөө ажахын институдта 17 жэлэй туршада хүдэлнэ. Арбаад жэлдэ зоологиин кафедрые даагша байгаа. Мүнөө кафедрын доцентын тушаал дүүргэнэ. И. А. Старков биологи гүнзэгыгөөр мэдэдэг эрдэмтэ. Арбаад жэлэй туршада зоологёор, дарвинизмаар лекцинүүдые уншана. Мүн зүгын үсхэбэрилгэ тухай лекцинүүдые студентнэртэ уншадаг байха юм. Тэрэ олохон мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлһэн, һурагшадынь элдэб область, хизаарнуудта мүнөө ажалладаг.

Иннокентий Алексеевич багшалхынгаа хажуугаар научна шэнжэлэлтын хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаадалсадаг юм. Шубууд ба зүгы тухай 20 гаран научна статья хэблүүлһэн байна. Биологиин багшанарта туһа болохо «Буряадай АССР-эй амитадай аймаг» гэжэ ном Г. А. Залуцкая гэгшэтэй хамта бэшээ һэн.

Доцент И. А. Старков институдай ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Хэдэн жэл соо зоотехническэ факультедэй партбюрогой секретаряар хүдэлнэ. Мүн Буряадай байгаали хамгаалха нэгэдэлэй эрдэмтэ секретарь, ангуушадай нэгэдэлэй эхин организациин түрүүлэгшэ болоно.

Һаяхан факультедэй эрдэмтэдэй совет дээрэ Иннокентий Алексеевичые сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь халуунаар амаршалһан байна. Сэсэгүүд, дурасхаалта бэлэгүүд тэрээндэ барюулагдажа, амаршалгын үгэнүүдые олохон хүн тэрээндэ зорюулаа. Нүхэдынь, институдай багшанар, студентнэр Иннокентий Алексеевичтэ удаан жаргал, ажалдань амжалта хүсэбэ.

З. ТЭЛИН.

ЭМ ДОМТО АРШААН

Хаптун гэжэ үни унтарһан вулкан Баунтын аймагай Урда-Муйска хадануудай дундаһаа шобойн элеэр харагдажа байдаг. Энэ уулын хормойһоо 73 градус халуун уһатай аршаан бурьялан урдана. Байгаали хүнэй амархын тулада зорюута энэ газарые байгуулһан шэнгеэр үзэгдэдэг. Мүнхэ сэбдэг энэ газарта шэнэһэн модоной шэрэнги баглайн ургадаг. Саанань саһан хүнжэлтэй һарьдагууд сайран холоһоо харагдана.

Хойто зүгэй хүйтэн һалхинһаа хада, уулаар халхалагдаһан халуун аршаанай дэргэдэхи уларил зөөлэн юм. Мойһон, үхэр нюдэн, алирһан, нэрһэн гэхэ мэтэ жэмэсүүд ургадаг. Загаһаар элбэг Баунт нуур эндэ нэмжыдэг. Эндэхи аршаан булагууд үбэлдөөшье хүрэдэггүй. Ургамалнууд сагаан сэнхэгээр хушагданхай, угалза мэтэ һайханаар харагдадаг. Булагай хажуудахи ногоон үбэлдөөшье ногоорһон зандаа үзэгдэдэг юм.

Хаптун уулын хормоидохи аршаан эм домтой уһаараа үнинэй суурханхай. Нютагай эвенкнүүд, ангуушад, Баунтын бартаа тайга сооһоо алта малтагшад эндэ ерэжэ, бэеэ аргалдаг байһан. Аршаанай уһан радикулит, ехээр һүжэрһэн шарха, арһанай элдэб үбшэ эдэгээдэг байна. Хэбтэриин болоһон үбшэнтэниие хүл дээрэнь гаргаһан ушарнууд бии гэжэ нютагай зон хөөрэлдэдэг.

1938 ондо аршаанай уһан шэнжэлэгдэжэ, зундаа хүнүүдэй байжа амармаар тусхай байшан баригдаа бэлэй. Мүнөө «Баунт» гэжэ нэрэтэй аршаан булаг аймагай больницын мэдэлдэ үгтэнхэй. Амарагшадай байха гурбан байшан, столово, магазин эндэ бии. Уһанда орохо ванна хүдэлнэ. 100 хүн нэгэ доро уһанда орохо аргатай.

Сосновскын геологическа парти үнгэрэгшэ жэлдэ шэнэ байшан бариһан юм. Үбэлэй сагта энэ байшан эндэхи халуун уһаар дулаасуулагдана. Мүн овощ ургуулха теплицэ эндэ баригдахаар хараалагдаа.

— «Баунт» гэжэ аршаанда ангуушад, аймагай колхозуудай орошод, Багдарин тосхондо ажалладаг хүдэлмэришэд, алба хаагшад ерэжэ амардаг. Нервэ үбшэн, радикулит, полиартрит, экзема, һүжэрһэн шарха гэхэ мэтэ үбшэниие эндэхи халуун аршаан түргэн эдэгээдэг, — гэжэ аймагай больницын главна врач В. В. Тармаев хөөрэнэ.

О. БЕРЕЗКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: курортын врач Н. П. Шайдурова (зүүн гарһаа хоёрдохи) халуун аршаанай эм домто уһанай шанар тухай хөөрэжэ байна.

АВТОРАЙ фото.

АХЫН АЙМАГТА

«ТҮҮХЫН НЕДЕЛИ»

Иимэ гаршагтай хэмжээ ябуулга Орлигой дунда һургуулида үнгэргэгдэбэ. Энэ удаа «Түүхын недели» эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессто зорюулагдаа. Бүхы классуудта ханын газетэнүүд гаргагдаһан, «Эб найрамдалай программа» гэһэн темээр ахамад классуудай һурагшад лекцинүүдые уншаһан байха юм.

«Неделиин» түгэсхэлдэ «Конгрессэй делегацинууд хөөрэнэ» гэһэн аман үгын журнал бэлдэгдээ. Түүхын багша О. У. Пронтеева энэ хэмжээ ябуулгые эмхидхэжэ, хүтэлбэрилһэн байна.

МАЛШАДТА АЙЛШАЯНА

«Улаан Аха» колхозой 27 гүүртэ түб тосхонһоо холо оршодог юм. Эдэ гүүртэнүүдтэ ажалладаг малшадые соёлой талаар хангалгада ехэхэн анхарал хандуулагдана. Энээнэй тулада тусхай гурбан бригада байгуулагдажа, тэдэнэртэ нэгэ трактор үгтэһэн юм. Бригадынхид малшадта үбһэ, түлеэ, мүльһэ үбэлдөө зөөжэ байхаһаа гадна, нүүдэл наймаа эмхидхэнэ.

Колхозой автолавка холын гүүртэнүүдээр ябаһан, залуушуул концерт-наада табиһан байна. Колхозой соёлой байшангай директор В. Галсанова нүүдэл агитбригадые хүтэлбэрилнэ.

Аймагай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ «Улаан Аха» колхозой соёлшодой һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

В. ГАЛСАНОВ.

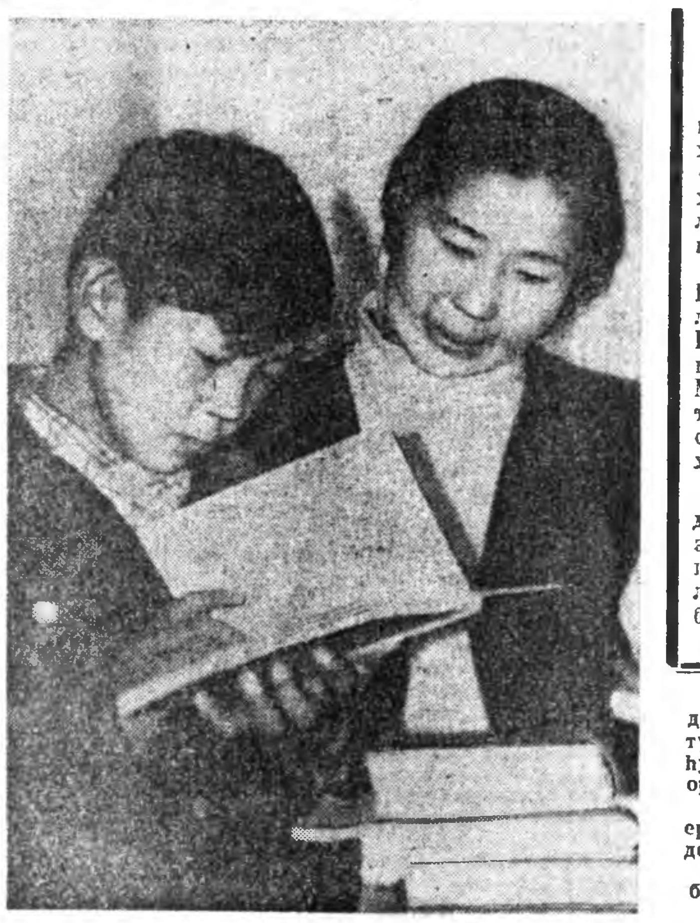

Сэсэгма Ламажапова бяшар наһанһаа номуудта ехэ дуратай һэн. Библиотекэһээ абаһан һонин номуудые түргэхэнөөр уншаад асаржа тушаадаг байгаа. Дунда һургуули дүүргээд Зүүн-Сибириин соёлой институдта ороһон юм..

Залуу басаган хүгшэн залуушье зоной, үхибүүдэйшье ерэхэдэ урин дулааханаар угтажа, дуратай номоо олоходонь туһалдаг, зүбшэл заабари үгэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: библиотекарь Сэсэгма Ламажапова бишыхан уншагшадтаа зүбшэл үгэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ДУРАН ТУХАЙ ДУУН

Советскэ Союзай арадуудай инаг дуран тухай шүлэг, зохёолнуудһаа бүридэһэн «Песнь о любви» гэһэн номой хоёрдохи боти Москвагай «Молодая гвардия» хэблэлээр гаргагдаба.

Таджик поэт Абдульхасан Рудаки, грузин Шота Руставели, Украинын кобзарь Тарас Шевченко, узбек Алишер Навои, Эдуардас Межейлайтис, Муса Джалиль, Расул Гамзатов, Максим Танк болон бусад олон поэдүүд дуран тухай энэ хөөрэлдөөндэ оролсоно.

РСФСР-эй дүшэ гаран арадуудай поэдүүдэй шүлэгүүд энэ ном дотор оронхой. Тэдэнэй тоодо буряад уран зохёолой бэлигтэй түлөөлэгшэдэй бүтээлнүүд бии.

Поэтессэ Цырен-Дулма Дондоковагай «Үхибүүн наһамни үнгэрэн ошоо» гэһэн шүлэгөөр «Буряадай АССР» гэһэн гаршаг эхилнэ. Жамсо Тумуновай «Юһэн арһан», «Зун», Цэдэн Галсановай «Мойһон», Дольен Мадасоной «Горхоной харьялхада», Чимит Цыдендамбаевай «Байгалай эрьедэ үглөөгүүр», «Хун шубуунай уряа» гэһэн шүлэгүүд эндэ оруулагданхай. Номой энэ хуудаһанууд буряад үндэһэн ургалзануудаар шэмэглэгдэнхэй.

Буряад поэдүүдэй шүлэгүүдэй орон доторнай мэдээжэ болохо хэрэгтэ оршуулагшад Л. Озёров, Т. Стремнева, А. Кочетков, С. Кузнецов, Л. Горнунг гэгшэдэй оруулһан хубита ехэ.

Н. КОСЕНКОВА

Мүлижэ заһажа бүтээдэг
Мүнгэтэ дархан болохоб,
Уг гарбалаа дахажа
Уран дархан гүүлхэб.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ЕХЭ ШҮҮБЭРИ

Улаан-Үдэдэ ажаһуугшад «Спортлото» нааданда эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсана. Энэньшье ойлгосотой ааб даа. Энэ наадан ажалшадташье ашатуһатай байна бшуу. Тиимэһээ «Спортлотогой» тираж бүхэндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг зон республикымнай ниислэл хотодо олошорно. Зүүн Сибириин технологическа институдай машина бүтээлгын технологиин кафедрын лабораториие даагша Вениамин Михайлович Измайлов Буряадта «Спортлото» нааданай бии оолоһон үдэрһөө эхилжэ, бүхы тиражуудта таһалгаряагүй хабаадалсаа.

Энэ нааданда ходо хабаадалсадаг байһанайнгаа ашаар Вениамин Михайлович золтой карточкануудай эзэн боложо шадаба. Байгша оной ноябриин 10-да наадаха 31-дэхи тиражай 10 карточка тэрэ худалдажа абаһан байгаа. Тэдэнэрэйнь нэгэндэ табан номер тудажа, 2.844 түхэриг шүүбэ. Үшөө нэгэ карточкаараа дүрбэн номер таажа, 63 түхэриг абаха болобо. Тиихэдэ хоёр карточка гурба-гурбан номер тудажархёо. Иигэжэ В. И. Измайлов дүн хамта 2.913 түхэриг шүүбэ.

«Спортлотогой» 32-дохи тиражай болоходо, тэрэ баһал шүүһэн байба. Худалдажа абаһан арбан карточкын нэгэн дүрбэн номер, нүгөө гурбан карточкань тус тустаа 3 номер тудаа.

«Спортлото-2» гэдэг наадан Улаан-Үдэдэмнай эхилбэ. Мүнөө дээрээ карточкануудай худалдаанда үсөөнөөр гаража байгаашье һаань, городойхид «Спортлото», «Спортлото-2-то» эдэбхитэйгээр хабаадалсаха аргатай болобо.

Л. СОКОЛЬНИКОВА.
«Спортлотогой» Буряадай зонын управлениин ахалагша инструктор.

ЭДИРШҮҮЛДЭ БЭЛЭГ

Хүүгэдэй спортын һургуулиин шэнэ байшан аймагай түб—Хэрэн тосхондо баригдажа, ашаглалгада үгтэбэ. Баскетбол, волейбол гэхэ мэтэ элдэб наада үнгэргэхэ зал эндэ бии. Тэрэнэй хэмжээн 24x12 метр болоно. Барилдаанай, боксын, хүндэ атлетикын, тренерэй таһалганууд баригданхай.

Түнхэнэй барилга-заһабарилгын участогай барилгашад энэ байшангые ашаглалгада тушааба. Прораб Б. Баторов, мастер Н. Семенихин, бригадир Михачевай хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригада, Томиловагай шэрдэгшэдэй бригада энэ барилга дээрэ һайнаар ажаллажа, эдир спортсменүүдтэ эрхим бэлэг барья.

Хүүгэдэй спортын һургуулиин шэнэ байшан нээлгын баяр ёһолол дээрэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Д. Таханов үгэ хэлэжэ, шэнэ байшанда нүүһэнтэйнь дашарамдуулан, тренернүүдые, һурагшадые амаршалаад, эдир спортсменүүдтэ ехэ амжалта хүсөө. Барилга-заһабарилгын участогай мастер Н. Семенихин шэнэ байшангай түлхюурые һургуулиин директор нүхэр Степановта барюулба.

Баяр ёһололой түгэсхэлдэ спортын мүрысөөн үнгэргэгдөө. Дүрэ буляалдаанай барилдаагаар, боксоор эдир спорстменүүд хаба шадалаа суглараагшадта харуулаа.

Л. ТАПХАЕВ.

Түнхэн.

Дуратайгаа шэлэ

Улаан-Үдын Дээдэ-Онгостойн, Аршаан тосхоной үзэсхэлэн гоё газарнуудта түхеэрэгдэһэн санын баазанууд үүдэнүүдээ сэлижэ, хотын ажалшад сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэхэ аргатай болобо. Жэшээнь, «Динамо» бүлгэмэй санын баазада 100 паар сана нэгэ доро үгтэхэ юм. Тиихэдэ «Динамо», Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионуудай талмайнууд дээрэ мүльһэн елүүр тогтоогдожо, конькишадай бэеэ һорихо, мүрысөө үнгэргэхэдэнь таатай зохид болобо. Үдэрэй туршада хоёр стадион дээрэ нэгэ доро 1200—1300 паар коньки үгтэхөөр хараалагдана. Дуратайгаа шэлэ!

Б. БАЛЬЧИНОВ.

АНГУУШАНАЙ ЗҮРГЭ УРЯАЛНА

Үбдэгсөө саһа махажа, хүбшэ хадаар ябажа, «зөөлэн алта» бэдэрэгшэдэй эгээл баян хэшэгтэй саг газаа орожо ерэбэ. Энэл үедэ ой тайгада хэрмэ, булга, ан, гүрөөл хараһан нохойнуудай хусаха, эндэ тэндэ буугай һүрэхэ абяан холуур сууряатадаг болонхой.

Республикын хэдэн аймагуудай госпромхоз, коопзверопромхоз, лесхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй манай корреспондент хөөрэлдэжэ, октябриин 20-һоо эхилһэн агнуури ямар бэлэдхэлтэйгээр угтагдаһан, эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэр зэргэ эмхидхэгдэһэн түрүүшын амжалта тухай һонирхобо.

Прибайкалиин аймагай коопзверопромхозой директор В. В. АРХИПОВ:

— Нэн түрүүлэн, алтан намарай үедэ ажалшадай сүлөөтэй сагтаа ой тайгада гаража суглуулһан һамар, һархяаг алирһа байра дээрэнь тушаан абаһан байгаабди. Тиин 48 тонно хушын һамар, найман тонно жэмэс, 32 центнер һархяаг суглуулагдаһан байгаа. Манай коопзверопромхоз республика дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, Роспотребсоюзай дамжуулгын Улаан туг ба нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байнабди.

Байгша оной октябриин 20-һоо эхилһэн агнууриин хаһые манай аймагай ангуушад түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Мүнөө аймагай 200 гаран ангуушад хүбшэдэ гаранхай. Хэрмэн, булган туруута ангуудай хойноһоо эсэхэ сухаские мэдэнгүй дахажа, ой тайга соогуур ябажа эхилэнхэй. Республикын эрхим ангуушан гэгдэһэн Н. Г. Шангин үнгэрэгшэ жэлдэ 105 булганай, 67 хэрэмэнэй, арһа гүрэндэ тушаажа, республикын ангуушадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ һэн. Аймагаймнай мэргэн ангуушан, энэшье жэлдэ баян олзотой бусаха зорилго урдаа табина. Нүхэр Шангин уржадэр 52 булганай арһа тушааһан байна. Тэрэ 100 булганай арһа тушааха уялга энэ жэлдэ абаһан юм.

Мүн аймагай ан үсхэбэрилэгшэд халтар хара үнэгэдэйнгөө арһа тушаажа эхилбэ. Мүнөө 740 халтар хара үнэгэнэй арһан Эрхүүгэй баазада эльгээгдээд байна. Тиихэдэ 2600 толгой үнэгэнэй арһан тушаагдахаар бэлдэгдэжэ эхилбэ.

Захааминай аймагай госпромхозой директор В. П. МОСКВИТИН:

— Агнуурида гараһан манай аймагай зарим ангуушад хүбшэһөө буужа эхилбэ. Эдэнэр мүнөө 4000 хэрмэнэй арһа тушаагаад байна. Агнууриин үедэ 12 мянган хэрмэнэй арһа тушааха түсэбтэйбди. Мүн хэдэн зуугаад центнер туруута ангуудай мяха тушааха уялга абаһан байнабди. Агнууриин ажахы эрхилхэ үйлэдбэриин участогуудай дундаһаа нүхэр Пренгалаев, Шукшев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг Санагын, Баянголой участогууд тус тустаа 800—1300 хэрмэнэй арһа тушаагаад байнхай.

Алтан намарай үедэ хүбшэдэ гаража, һамар сохигшод яһала баян олзотой бусаа һэн. Түсэбэй ёһоор 100 тонно һамар суглуулха байгаа һаа, тэрэнээ 200 тонно болгоо һэмди. Эдэ үдэрнүүдтэ һамар суглуулга үргэлжэлһөөр.

Бэшүүрэй аймагай лесхозой директор Е. М. ЧЕРЕПАНОВ:

— Байгша ондо 117 тонно һамар, табан тонно һархяаг суглуулжа, хараалһан түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ һэмди. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагаймнай ангуушад хүбшэ тайгаар ябажа байнхай. Энэ жэлдэ аймагтамнай хэрмэн хомор гэһэн дохёо ангуушадһаа дуулдана. Тиибэ ябашье, хараалагдаһан түсэбөө дүүргэхэ зорилго урдаа табинхайбди.

Хориин аймагай госпромхозой экономист М. Г. КРАСНОПЕЕВА:

— Октябрь һарын һүүл багаар ойдо гараһан ангуушаднай зариманиинь бирагүйхэн олзотой бусажа ерэнэ. Ноябрь һарын хоёр арбан хоногой туршада 700-гээд хэрмэнэй арһан тушаагдаа. Ангуушад үдэрэй туршада 15—20 хэрмэ барина. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ 50—60 хэрмэ үдэртөө баридаг байһан юм. Хүбшэдэ багаар саһан ороо. Энээнһээ боложо, туруута ангууд ой тайга соогуур үндэр дабаанда бэлшэһээр, Гүрэндэ тушаагдаха хэдэн зуугаад центнер ангай мяханай оройдоол арбаад процентнь тушаагдаба.

Түнхэнэй аймагай коопзверопромхозой директор Ш. Д. УСКЕЕВ:

— Алтан намарай үедэ аймагайнгаа ажалшадай суглууһан 430 центнер һамар 120 центнер алирһа, мойһо, 70 центнер һархяаг гүрэндэ тушаажа, хараалһан түсэбөө дүүргэһэн байгаабди. Мүнөө эхилээд байһан агнууриин үедэ 800 шубуу, хэдэн зуугаад хэрмэ тушааха түсэбтэйбди. Эдэ уялгануудаа саг соонь дүүргэхэ зорилго аймагай ангуушад урдаа табинхай, хүбшэ тайгын дундуур агнуури хэжэ ябана.

ҺАЙНААР ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГДЭНЭ

ХОРИ. («Буряад үнэн» газетын штатнабэшэ корреспондент Б. Лайдапов). Түхэреэн сүүдхэдэ хүдэлдэг багашуулай саад-ясли Үдын совхоздо нээгдэһээр балайшье үни болоогүй. Эндэ гол түлэб малшад, хонишод, механизаторнууд болон барилгашадай 50 гаран үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ. Бага, дундуур, аха наһанай гэжэ бүхы үхибүүд гурбан бүлэг боложо хубаарилагдаа. 23 хүмүүжүүлэгшэд энэ саад яслида хүдэлнэ. Эдэнэр бултадаа хүмүүжүүлэгшын бэлэдхэлэй һургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэд болоно.

Үхибүүднай саад-яслида ябадаг болоһоор тоомтой боложо, ехэ юумэндэ һураа гэжэ түрэлхид: совхозой 3-дахи отделениин механизатор Ф. П. Казаков, түрүү һаалишан Е. М. Рассадина гэгшэд һанамжа-дурадхалай дэбтэртэ бэшэһэн байха юм.

Үнэхөөрөөшье, багашуул эндэ һайнаар хүмүүжүүлэгдэнэ. Ород хэлэ мууса мэдэдэг байһан 6 наһатай Вася Занаев мүнөө тордиһогүйгөөр хөөрэжэ шададаг болоо. Света Замальтинова, Дарима Баязатова гэгшэд дуу дуулана, шүлэг сээжээр хэлэнэ. Сережа Рассадин шалшаран байһанаа мүнөө үгэнүүдые зүбөөр хэлэжэ һураа. Балдан Жигжитов, Баяр Цыренов гэгшэд хүгжэмөөр наададаг болонхой.

Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд таталюуһагүй ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

ЧЕМПИОНОЙ НЭРЭ ЗЭРГЫН ТҮЛӨӨ

Даам наадалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө заочно мүрысөөнүүд 1972 онһоо үнгэргэгдэжэ эхилһэн намтартай. Тус мүрысөөндэ хабаадагшад хоорондоо «Сэлэнгэ I», «Сэлэнгэ II» гэһэн команданууд боложо хубаараад наададаг. Һаяхан «Сэлэнгэ II» командын даам наадагшад тус тустаа 18 хүнтэйгөөр дүрбэн бүлэг боложо хубаараад наадаһан байгаа. Эдэнэрэй дундаһаа В. Д. Пономарёв, Г. Ф. Филимонов, Ч-Д. Р Будожапов гэгшэд түрүү һуури эзэлһэн юм.

Мүрысөөндэ хабаадалсаһан 20 хүн спортын гурбадахи разрядай нормо дүүргэһэн байна. Ерэхэ жэлдэ республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ нааданда эдэнэр хабаадалсажа, чемпионой нэрэ зэргэ буляасалдаха юм. Энэ наадан 1974 оной январиин 15-һаа 20 болотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

С. КОЗАРЕНКО,
мүрысөөнэй секретарь.

ПРАВДА БУРЯТИ[И]

Нэгэдэхи хуудаһан[д]: «Мүрысөөндэ хабаадагш[ад]... үгэ. «Селенгинскдэ В. Ленинд[э] хүшөө табигдаба» репортаж. «Республикын ... гэ үдэр» — суглуулба... Орон доторой һонин.

Хоёрдохи хуудаһан[д]: КПСС-эй обкомдо боло[һон] зүблөөнһөө.

Гурбадахи хуудаһан[д]: «Шэнэ технологи» — стат[ья]. «Ажаһуудаг газартань» — В. Окуневой корреспонде[нци]. «Багша ба нүхэр» — зураглал.

Дүрбэдэхи хуудаһан[д]: «Хойто зүгэй Мацестэ» — О. Березковой корреспо[н]денци. Хилын саана. Ню[тагай] нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММ[А]

«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һони[н]. 13.10 — Һургуулиин һура[г]шадта. «Будильник» да[м]жуулагдаха. 13.40 — «Советскэ Союзда алба хэнэб[ди]». 14.10 — «Ребята с нашего двора» телевизионно ура[н] һайханай зүжэг һургуулиин һурагшадта харуулагдах[а] (II-дохи түүхэ). 14.40 — **Үнгэтэ телевидени.** «Кин[о]гоор аяншалагшадай клуб». 15.40 — «Хүгжэмтэ киоск». 16.10 — «Телевизор хара[г]шадай асуудалнуудта «Пра[в]дын» политическэ шэнжэлэ[гш]э Ю. А. Жуков харюус[а]на». 17.00—17.10 — техническэ забһарлал. 17.10 — «Дуун-73». 17.30—«Девушка с характером» — ура[н] һайханай фильм. 19.00 — «Время» —мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Опереттэдэ дуратайшуулда». 20.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. Хахад финал. Вильнюсһээ дамжуулга.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.30—«Ая-ганга» — литературно-хүгжэмтэ дамжуулга. 22.10 — «С любовью вместе» — фильм-концерт. Совет композиторнуудай дуунуудые Эдуард Хиль гүйсэдхэнэ.

«Орбита» харуулна:

23.00 — «Некалендарный матч» — телевизионно уран һайханай фильм. 24.00 — «Время» —мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.30 — «Пять вечеров в неделю — телевизионно фильм. 20.00 — Эрхүүгэй түүхэ» — фильм-концерт. (Хоёрдохи сери.)

ПОНЕДЕЛЬНИК

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН ТОГТООГДОҺООР 49 ЖЭЛЭЙ ОЙ

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — **Үнгэтэ телевидени.** «Хореографические новеллы» — фильм-балет. 20.25 — Документальна фильм.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.50 — Телепанорамма (буряад хэлэн дээрэ). 21.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 21.25 —Монголой Арадай Республикын тогтоогдоһоор 49 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дамжуулга. 22.15 — «Человек, свидетельствовавший надежду» гэһэн литературна дамжуулга.

«Орбита» харуулна:

23.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. Л. И. Брежневэй Инди ошохо тухай.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.10 — Монголой Арадай Республикын тогтоогдоһоор 49 жэлэй ойдо. «Найрамдал-дружба» гэһэн киноочерк. 19.30 — «Страна моя, Монголия» — документальна фильм.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной ноябриин 25. □ 4-дэхи хуудаһан □Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-04653. Заказ № 0044